

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 16 (615)

LIETUVOS MOKSLININKŲ SĄJUNGOJE

DĖL PEDAGOGAMS SKIRTOS PERIODINĖS SPAUDOS ATKŪRIMO

Nacionalinio egzaminų centro direktorė Saulė Vingelienė „Mokslo Lietuvai“ atsiųstame pranešime net kelis kartus akcentavo būtinybę palaikyti pastovius ryšius su švietimo bendruomene. Tenka tik pritarti centro vadovei, kad toks bendradarbiavimas leistų veikti greičiau ir efektyviau, sprendžiant bendrojo ugdymo rezultatų vertinimo problemas: kokybiškiau parengti užduotis ir jų vertinimo kriterijus, paspartinti ekspertų atranką. Direktorei išsiųstame laiške išreiškėme paramą jos teiginiams ir kvietėme prisidėti prie Lietuvos mokslininkų sąjungos iniciatyvos atkurti periodinę pedagoginę spaudą. Lietuvos mokslininkų sąjunga yra pasirengusi dalyvauti, sprendžiant šią labai aktualią problemą. Atsakymo negavome.

Galima iki užkimo aiškintis, kad buvę leidiniai (laikraštis „Dialogas“, žurnalas „Mokykla“ ir kt.) buvo nepakankamai kokybiški, tačiau jų leidybos nutraukimas – ne išeitis. Grįžtamasis ryšys – būtina pastovaus bendravimo sąlyga. Pedagogams būtini savarankiški, nuo valdymo institucijų nepriklausantys leidiniai, kuriuose galėtų pasisakyti tiek bendrojo lavinimo, tiek kitų ugdymo įstaigų vadovai ir pedagogai, tiek švietimo problemomis besidomintys akademinės bendruomenės atstovai ir edukologai tyrėjai.

Lietuvos mokslininkų sąjunga nuo pat jos įkūrimo pradžios (1989 m.) leidžia laikraštį „Mokslo Lietuva“. Prie šios redakcijos telkiasi ir edukologijos mokslo atstovai. Jų ypač gausėja, netekus Lietuvos edukologijos universiteto. Šio mokslo centrų neįmanoma

per trumpą laiką sukurti jokiame kitame universitete, todėl pasyviai laukti, kada jie kažkur (VDU, VU ir pan.) atsirastų, yra nepateisinama.

Akademei bendruomenei ypač artimos besimokančio jaunimo visapusiško ugdymo problemos. Mums tikrai ne tas pats, kokie auklėtiniai pasibels į universitetų ir kolegijų auditorijas. Tačiau jau daugiau kaip dešimtmetis, kai tiek edukologijos tyrimai, tiek dialogas su pedagogais praktikai pateko į viešosios erdvės užribį. Keista, kad ir dabartinė Švietimo ir mokslo ministerijos vadovybė neįaučia pedagoginės žiniasklaidos poreikio. Šios ministerijos leidžiamos „Švietimo naujienos“ tikrai negali užpildyti atsiradusios spragos. Tokia padėtis nesiderina su demokratinės valstybės statusu. ■

KTU Europos instituto vadovas ambasadorius Vygaudas Ušackas, jau paskelbęs apie kandidatavimą Lietuvos Prezidento rinkimuose

ŠIAME NUMERYJE

Lietuvos mokslininkų sąjungoje ● 1 p.

Mokslo metų pradžia Lietuvos universitetuose ● 2–3 p.

Studijų naujovės Lietuvos universitetuose ● 2 p.

Lietuvos Respublikos Seimo, Švietimo ir mokslo ministerijos pranešimai ● 3–5 p.

Lietuvos Prezidento rinkimų kampanija prasideda ● 4 p.

Ar lankytojų centrų darbo laikas patogus lankytojams? ● 6–7 p.

Permainos Kauno technologijos universitete ● 7 p.

Kaip susijusios fizika ir filosofija? ● 8 p.

Lietuvos gydytojų ledinės ašaros tremtyje ● 11–12 p.

MOKSLO METŲ PRADŽIA

VDU AKADEMINĖ BENDRUOMENĖ – DAR DIDESNĖ

Šiais metais šventė prasidėjo Istorinės Lietuvos Respublikos Prezidentūros kiemelyje Kaune, kur skambėjo sveikinimai ir pirmakursių priesaika. Šiame VDU studijas pradeda per 1000 bakalaurantų ir beveik 700 magistrantų. „Ši rugsėjo 1-oji yra išskirtinė dėl dviejų priežasčių: šiais metais švenčiame Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį. Šiame išaugo Vytauto Didžiojo universiteto bendruomenė: ją papildė Lietuvos edukologijos universiteto nariai, o kitais metais įsitrauks ir Aleksandro Stulginskio universiteto bendruomenė – gera matyti Jus mūsų gretose. Šie įvykiai, atvedę mus ten, kur šiandien esame, nebuvo nulemti atsitiktinumu“, – susirinkusiuosius sveikino VDU rektorius prof. Juozas Augutis.

Šiame VDU studijas tęs apie 2000 studentų, kurie mokytis pradėjo dar Lietuvos edukologijos universitete. Studijos bus vykdomos pagal anksčiau numatytą konkrečios programos planą, kartu suteikiant ir papildomas VDU studijų modelio galimybes. Baltijos šalyse tarptautiškumo lyderiu pripažintas VDU nuo šių metų rengs pedagogus visiems švietimo sistemos lygmenims – pradedant ikimokykliniu, pradinio ugdymo ir baigiant viduriniu. Tačiau didžiausia, išskirtinė naujovė, kurios mūsų šalyje dar nebuvo – mokomosios pedagogikos studijų programa, kuri leidžia studentams patiems rinktis ir derinti

savo studijas taip, kad jas baigę galėtų tapti dvių ar net daugiau dalykų mokytojais.

Pasak rektoriaus, tai buvo ilgo darbo, grįsto pagarba ir pasitikėjimu, rezultatas. „Linkiu mums visiems, kad šie akademiniai metai būtų turtingi. Turtingi pokalbių, prasmingų susitikimų ir perskaitytų knygų. Domėkimės viskuo, nes žinios padaro mus laisvesnius. Suteikime prasmę kiekvienai

dienai ir tegul taip mėgstama visame pasaulyje grotažymė „slowliving“ būna ne tik nuotraukos priedas socialiniuose tinkluose, bet ir jūsų būseną studijuojant VDU“, – linkėjo rektorius.

Šiame, kaip ir kiekvienais metais, VDU gretas papildė užsienio šalių studentai, pasirinkę nuolatinę bakalauro ir magistrantūros studijas ar atvykę pagal tarptautines mainų

■ Nukelta į 2 p.

VDU akademinę bendruomenę sveikina rektorius akad. Juozas Augutis

VDU akademinė bendruomenė – dar didesnė

Sveikina LR Seimo pirmininkas prof. dr. Viktoras Pranckietis

■ Atkelta iš 1 p.

programas. Naujus mokslo metus universitete pradės daugiau nei 600 studentų, atvykusių net iš 60 užsienio šalių. Daugiausia studentų į laipsnį suteikiančias studijas atvyko iš Kazachstano, Indijos, Ukrainos, Azerbaidžano ir Gruzijos. Gausiausi būriai studentų, atvykstančių pagal mainų programas, atkeliavo iš Italijos, Kazachstano, Ispanijos, Turkijos ir Japonijos.

VDU akademinės bendruomenės pasveikinti atvyko Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas Viktoras Pranckietis. „Pasididžiavimo jausmas – tai jausmas, kuris veda į universitetus ir į universitetą šiandien. Jis mane lydi nuo tada, kai pats prieš 41 metus tapau studentu. Sveikinu visus VDU absolventus, esamus ir naujus studentus šios gražios šventės proga“, – kalbėjo Seimo Pirmininkas, palinkėjęs susirinkusiesiems

būti smalsiems ir siekti išsilavinimo bei proto aukštumų.

Kaunui šventėje atstovavo miesto vicemerą, VDU Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto absolventą Simoną Kairys. Politikas sveikino savo Alma Mater, atlaikiusią visas aukštojo mokslo permainas ir pertvarkas: „Vytauto Didžiojo universitetas man labiausiai asocijuojasi su šviesios atminties VDU prof. Leonido Donskio erudicija ir prof. Liudo Mažylio ieškojimais bei mūsų visų atradimo džiaugsmu. Todėl, nepaisydamas visų aukštojo mokslo reformų, tikiu, kad baigę šį universitetą tapsite dar įdomesniais asmenybėmis.“

Po šventinio susitikimo vyko įspūdinga eiseną nuo Prezidentūros kiemelio iki Kauno miesto rotušės aikštės kartu su pučiamųjų orkestru „Ąžuolynas“. Čia visos universiteto bendruomenės, kauniečių ir miesto svečių laukė šventinis grupės „Baltasis Kiras“ koncertas. Prieš jį visus sveikino ir

VDU Studentų atstovybės prezidentė Greta Šmaižytė. „Gyvenimas universitete – ne vien tik paskaitos, seminarai ir atsiskaitymai. Tai laikotarpis, kurio metu gali iš naujo atrasti save, suprasti ir suvokti, ką iš tiesų nori veikti. Universitetas – tai erdvė, kurioje greta specialybės žinių yra formuojama ir ugdoma asmenybė, kuriai po kelerių studijų metų nebus baisūs jokie iššūkiai. Vertinkite tai“, – linkėjo studentų prezidentė. Pasak G. Šmaižytės, VDU – išskirtinis, kitoks: „Būkite smalsūs ir atraskite savo būdą būti išskirtiniais ir kitokie. Linkiu visų Jūsų studijų metu nepasiduoti rutinai ir atsiverti galimybėms. Išnaudokite kiekvieną siūlomą šansą ir nebijokite išbandyti sritis ar veiklas, kuriose savęs niekada neįsivaizdavote. Patikėkite – galite likti maloniai nustebinti.“

Šiuo metu, be vizituojančių studentų, klausytojų ar pasirinkusiųjų papildomą-

Šventinė eiseną

sias studijas, Vytauto Didžiojo universitete studijuoja daugiau nei 8000 studentų. 2018 m. bendruoju priėmimo laikotarpiu VDU studijas rinkosi apie 10 proc. daugiau nei pernai, net ir atmetus naujas ugdymo krypties programas. ■

Prof. Liudas Mažylis šventinėje eisenoje Jono Petronio nuotr.

STUDIJŲ NAUJOVĖS

Statybos inžinerija Vilniaus Gedimino technikos universitete

Didmiesčiuose padanges raižantys kranai – akivaizdus įrodymas, kad statybų sektorius nelėtina darbų tempo. Statybų bendrovės pasitempti skatina nuolat griežtėjantis energinio naudingumo reikalavimai. Patikėjęs statybų proceso skaitmenizavimo nauda, statybų sektorius imasi vis sudėtingesnių projektų. Tam reikia aukštos kvalifikacijos darbuotojų – statybos inžinierių, tikinčių naujovėmis ir pasirengusių išbandymams.

Vienos didžiausių nekilnojamojo turto plėtros ir statybos įmonių grupių Lietuvoje įmonės EIKA Projektų valdymo direktorius Robertas Grigalis patvirtina, kad statybų

Prof. dr. Algirdas Juozapaitis

sektorius išties laukia statybos darbų vadovų, kokybės inžinierių, konstruktorių, inžinerinių sistemų projektuotojų, statybų procesų valdytojų – aukštos kvalifikacijos specialistų, pasirengusių nuolat mokytis ir tobulėti. Statybos inžinierių atlyginimas priklauso nuo įgytų kompetencijų ir iniciatyvos. Statybų bendrovės, besivaržančios dėl specialistų, negaili išties solidžių sumų.

Pasak Vilniaus Gedimino technikos universiteto absolvento Povilo Ambraso, statybos inžinerijos studijos VGTU buvo puikus pasiruošimas tolesnėms studijoms Ciuricho aukštojoje technikos mokykloje ir vėliau darbui projektuojant inovatyvias konstrukcijas Vokietijos inžinierių kompanijoje „Schlaich Bergermann Partner“, pripažintoje ne tik Europoje, bet ir visame pasaulyje.

Pirmieji studijų VGTU metai skirti fundamentaliųjų dalykų – matematikos, fizikos, chemijos, mechanikos – mokymuisi. Anot P. Ambraso, būtent šios žinios padėjo jaustis tvirtai magistro studijų užsienyje metu ir kasdieniame darbe sprendžiant kompleksines projektavimo užduotis ar bendraujant su kitų sričių specialistais, tiesiogiai nesusijusiais su statybų sektoriumi.

Pavyzdžiui, aukštoji matematika gali tapti universalia kalba, kuri leidžia bendrauti su aerodinamikos specialistais, analizuojančiais ir modeliuojančiais projektuojamo statinio poveikius vėjo tunelyje.

„Kitą svarbų studijų VGTU aspektą supratau dabartinėje darbovietėje pradėjęs dirbti prie stambių tarptautinių projektų, vienas kurių – naujasis „Tottenham“ futbolo klubo stadionas. Šiame objekte mūsų komanda suprojektavo kabančią stogo konstrukciją. Atliekame ne tik projektavimo darbus, taip pat prižiūrime visą statybų procesą: nuo mažiausios suvirinimo siūlės iki konstrukcijų montavimo analizės ir bendradarbiavimo su stogo dengimo specialistais. Tokiose situacijose praverčia universitete įgyta patirtis: bakalauro studijų programa apima visas esmines projekto dalis – nuo konstrukcinės idėjos išgryninimo iki darbo brėžinių parengimo. Tai padeda įsivaizduoti galutinį projekto tikslą“, – patirtimi dalijosi VGTU absolventas.

VGTU Statybos fakulteto dekanas prof. dr. Algirdas Juozapaitis patvirtina, kad universitetas geba parengti aukštos kvalifikacijos specialistus, kurie atitinka statybų sek-

toriaus poreikius. VGTU gali pasigirti prieš kelerius metus įkurtu Statinių skaitmeninio ir informacinio modeliavimo technologijų centru, parengta nauja magistrantūros studijų programa „Statinio informacinis modeliavimas“. Statybos fakultete per pastaruosius dvejus metus atliktas pirmosios pakopos studijų programų skaitmeninimas ir BIM projektavimo technologijų diegimas studijų procese. Studentai BIM galimybes išbando atlikdami kursinius ir kompleksinius projektus bei rengdami baigiamuosius darbus. Jie gali naudotis Europoje ir pasaulyje pripažinta programine įranga.

Statybos inžinerijos programos studentai trečiame studijų kurse gali rinktis pastatų ir jų konstrukcijų projektavimo, tiltų konstrukcijų inžinerijos ar geotechnikos specializacijas. Studentai gali naudotis šiuolaikine laboratorijų įranga, jiems sudaroma galimybė atlikti mokslinius tyrimus ir praktišką pageidaujamoje statybų sektoriaus įmonėje. Šios, anot prof. A. Juozapaitis, skaičiuoja, kad į savo gretas kasmet galėtų priimti beveik 200 statybos inžinierių ir pasiūlyti jiems konkurencingą atlygį bei puikias karjeros galimybes. ■

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Prezidento rinkimai, visuomenė ir dabartiniai valdantieji

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Rašydamas apie dabartinius valdančiuosius, turiu mintyje ne „pozicijoje“ esančias politines partijas, o tas verslo grupuotes, nuo kurių faktiškai priklauso svarbiausių sprendimų priėmimas. Neseniai Seime atliktas tyrimas atskleidė, kad didžiausią įtaką valstybėje turi ne Seimo ar Vyriausybės nariai ir jokiu būdu ne didžiausiomis vadinamos partijos, o kelios verslo grupės. Prieš kurį laiką žiniasklaidoje buvo atvirai aptarinėjama, už kiek galima nupirkti visą Vyriausybę. Nors Prezidentė daug kartų ragino pažaboti korupciją ir taip pat ne kartą aiškino, kad tapome „nusikaltėlių ir oligarchų valdoma valstybe“, teigiamų permainų įtakos sferų pasiskirstyme vis dar nėra.

Net jei pirmoji politinės korupcijos byla pasibaigtų įstatymo pergale (kas labai menkai tikėtina), joje teisiamos grupuotės įtaką netrukus pakeistų kitos, apie kurių galią jau seniai žinoma, tačiau baudžiamosios bylos joms dar nekeliamos. Kai net įtakingoms politinėms partijoms vadovauja asmenys, kurių didžiausias rūpestis, kaip kuo greičiau sukaupti privatų kapitalą, ir kai to kapitalo plėtros šaltiniai ir augimo tempai kelia didžiausią nuostabą, sunku tikėtis, kad jos pagaliau pasiryš apsisvalyti, o valstybės interesai joms taps patys svarbiausi. Tų partijų ideologinė sumaištis rodo, kad artimiausiu metu tikėtis tokios valstybės strategijos, kurioje piliečių baziniai socialiniai interesai būtų svarbiausias prioritetas, kol kas nerealu. Kai tradiciškai „konservatoriškas“ vadinamoje partijoje jau seniai įsigalėjo pseudoliberalioji ideologija, kai suskilę socialdemokratai vis dar aiškinasi tarpusavyje santykius, kas galėtų tapti ta jėga, kuri imtųsi atsakomybės už valstybės likimą?

Dabar tai skelbiasi daranti „valstiečių ir žaliųjų“ grupė, turinti trapią daugumą Seime ir kasdien patirianti jau net nežinia kam tarnaujančios žiniasklaidos išpuolius, visuomenės susitelkimo, matyt, dar ilgokai teks palaukti. Didžiausią nerimą kelia labai menkas pačios visuomenės pilietinis išprusimas ir visiškas diskusijų kultūros nebuvimas. Kol kas sugebame tik keiktis (net socialiniuose tinkluose) ir lipdyti neigiamą prasmę turinčias etiketes. Kai net gana solidžiai atrodantis pilietis, išgirdęs apie sukčiavimą perkėloje į Kuršių Neriją, į ekraną ramiai dėsto, kad „čia juk – Lietuva“ ir, jei tik galima rasti būdą nemokėti už perkėlimą, juo bus ir naudojamas, labai aiškiai matyti, kad nuostata laikytis įstatymų ir taisyklių jam svetima.

Kai žmonės 50 metų gyveno pagal kitos valstybės įstatymus, jie prie to priprato. Įprasta praktika – nesilaikyti jokio įstatymo tol, kol tas nesilaikymas nesmogia piliečiui per galvą arba neturi įtakos jo piniginei. Tokios sampratos, kad ne tik valstybė už tave atsako, bet ir tu atsakai už savo valstybę, nėra. Į valstybę žiūrima pagal nuostatą: ką ji man duos? Neseniai viename straipsnyje buvo pabrėžta, kad nebėra paskatų pasilikti Lietuvoje: tautinė kultūra – neįdomi ir beveik nežinoma (nors tai nėra tik muziejai); socialinė nelygybė – didžiausia ES; savivaldos praktiškai nėra, nes valdžia jos bijo ir daro viską, kad ji neatsirastų; Lietuvos universitetai – apšmeižti, todėl daug aktyviausių abiturientų renkasi studijas svetur. Įdomiausia, kad koneveikiamos ir mokyklos, bet jų auklėtiniai kažkodėl įstoja į Oksfordo, Kembridžo, Harvardo ir pan. universitetus. Tiesa, yra viena aplinkybė: dauguma aukščiausių rezultatų bendrojo lavinimo sistemoje pasiekusių abiturientų turėjo korepetitorius. O tam reikėjo papildomų pinigų. Taip formuojamas naujasis elitas – energingi, gerai suvokiantys finansinę įtaką, tačiau be lietuviškos savimonės ir nebesuvokiantys, kas yra teisingumas ir sąžinė.

Artėja keli rinkimai, tarp kurių svarbiausi – Prezidento. Mes ir vėl tikimės „mesijo“, kuris už mus operatyviai išspręs visas mūsų problemas: atsiras profesionalai, vadovaujantys ministerijoms, į Seimą pateks tik sąžiningiausi ir protingiausi, žiniasklaida staiga nustos meluoti ir pradės objektyviai dėstyti apie kasdien vykstančias teigiamas permainas, o mūsų piniginės ims sparčiai pilnėti. Žinoma, mes ir toliau įtikinėsime save, kad „jokiais draudimais pozityvių pokyčių negalima pasiekti“, nors būtų kalbama apie kelių eismo taisykles, sveiką mitybą ar alkoholinių gėrimų prekybos

apribojimus, nors ir puikiai suvokiame, kad tas mistinis sąmoningumas be tikslingos teisinės tvarkos neatsiras.

Ar dabar gali atsirasti kandidatas į prezidentus, kuriuo absoliuti dauguma piliečių pasitikėtų? Net jei toks ir atsirastų, ar būtume pasirengę su juo dirbti išvien, ar tik pasyviai stebėtume, laukdami kokios nors klaidos arba nesėkmės, nes tada ir vėl galėtume pasakyti: „Na va ir tas – ne kitoks. Nieko gero toje Lietuvoje nebus“? Gal dar pridėtume: „Reikia mauti iš čia.“ Nė vienas Prezidentas, nė vienas premjeras, dar net nepasibaigus kadencijai, nebuvo Lietuvoje įvertintas teigiamai. Visiems skyrėme tik neigiamas etiketes. Bet ar tikrai visi jie buvo nevykėliai ar apgavikai? Štai rinkome V. Adamkų. Jau per rinkiminę kampaniją buvo bliuanančių, kad jis – svetimas, neišmano mūsų reikalų. Net – „amerikonas“. Tik kodėl pamiršome Sedos kautynes (1944 m. spalio 9 d.), kuriose jis, dar nepilnametis, su ginklu rankose išdrįso stoti prieš okupantą? Kodėl pamiršome, kad jis su JAV lietuvišiais JAV Prezidentui H. Trumenui atnešė dėžes su milijonu parašų, kad Lietuvos okupacija būtų nepripažinta teisėta, nors didžiulės politinės jėgos įvairiose valstybėse to siekė.

Kodėl nesusimąstėme apie jo profesinę kompetenciją ir tarptautinę patirtį? Ką reiškia vienoje iš pačių atsakingiausių valstybės tarnybų išdirbti per 30 metų, kai aptarnaujamoje teritorijoje tokios valstybės, kaip Lietuva, sutilptų daugybę kartų. Kodėl jam buvo suteikti visi aukščiausi JAV valstybiniai apdovanojimai, kokius gali gauti civilis pareigūnas? Kodėl jo nekeitė nei respublikonai, nei demokratai, nors per tą laiką pasikeitė net šeši JAV prezidentai? O kaip mes? Ar atėjome jam į talką? Net artimiausi patarėjai (ypač antrosios kadencijos metu) akiplėšiškai jam melavo, o ne vienas ministras, davęs priesaiką, ne kartą ją sulaužė.

Tai kokio Prezidento norime dabar? Ar tokio, kuris turi didžiausią tarptautinės veiklos patirtį, daug metų bendradarbiauja su atsakingiausiuose postuose dirbančiais pareigūnais ir labai daug padarė, kad Lietuva taptų NATO nare? Tokio, kuriam Europos Sąjungos institucijos patikėjo atsakingiausias ir neretai pavojingiausias pareigas? Tokio, kurio artimieji iškentė tremties siaubą, todėl, atėjus tautos Atgimimui, Sąjūdis iškart tapo jo tikroju pašaukimu? O gal mums reikia tokio, kuris visada užuosdavo, „iš kur vėjas pučia“, ir gebėdavo prisitaikyti? Tokio, kuris solidžiai šneka apie augantį BVP ir kylančius atlyginimus, nors energingiausias trečdalis tautos su nuoskauda širdyje jau paliko tėvynę? Gal reikia tokio, kuris nedarbo ir skurdo iš Lietuvos išvarytiems tautiečiams siūlo erzacinius „lietuviu pasus“?

Jei kūdikis, kurio tėvai dar net neturi „pastovaus gyventojų“ statuso, gimė JAV, jis visam savo gyvenimui įgijo šios valstybės pilietybę. Niekas net nesvarsto, kad gimimu įgytą pilietybę galima atimti. O mes? Mes jau atiminėjame pilietybę net iš tų, kurie pasaulyje garsina Lietuvos vardą.

Ar turime teisę smerkti tuos, kurie išvyko? Nemažos (tačiau, deja, vis mažėjančios) jų dalies pinigais tvarkomos sodybos Lietuvoje, perkama ir duona kasdieninė. Didelė jų dalis nėra nutautėjusi. Lietuva jiems, net ir priėmusiems Didžiosios Britanijos ar Vokietijos pilietybę, – vis dar namai. Širdyje jie vis dar nesijaučia savais kitoje šalyje. Dalis jų grįžtų, jei: 1) mūsų verslininkai galų gale suprastų, kad už „minimumą“ geras specialistas nedirbs; 2) mūsų „valdininkai“ suprastų, kad jie turi piliečius aptarnauti, atstovaudami jų interesams; 3) mes, esantieji čia, būtume bent kiek kultūringesni, gebėtume išklausti kitą ir... jam nepavydėtume.

Mums reikia Prezidento, kuris suprastų, kad valstybės strategijoje svarbiausia yra piliečių baziniai poreikiai: 1) savas būstas (kai žmogus turi „stogą virš galvos“, jis visai kitaip vertina ir save, ir aplinką); 2) darbas, teikiantis galimybę oriai gyventi ir atitinkantis asmenybės profesinį kryptingumą; 3) sveika gyvensena sveikoje aplinkoje (nes nėra didesnio turto už sveikatą); 4) permanentinė edukacija, leidžianti asmeniui ne tik prisitaikyti, bet ir tobulėti; 5) dorovinių vertybių sistema (orientyras visai veiklai, be kurios jokie pozityvūs pokyčiai neįmanomi); 6) asmens, jo šeimos, būsto, verslo ir aplinkos (bendruomenės) saugumas. Tik saugus žmogus mąsto pozityviai. Tik toks žmogus, kurio baziniai poreikiai yra tenkinami, jaučiasi laimingas savoje valstybėje.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Įamžinti senatoriaus Džono Makeino (John McCain) atminimą. Seimo narys Gabrielius Landsbergis kreipėsi į Vilniaus miesto merą Remigijų Šimašį, siūlydamas Lietuvos sostinėje įamžinti tvirtos laisvės ir nepriklausomybės bei demokratijos idealų gynėjo, Baltijos valstybių saugumo stiprinimo rėmėjo bei Lietuvos draugo JAV senatoriaus Džono Makeino (John McCain) atminimą, paskiriant tam vieną iš Vilniaus viešųjų erdvių.

„Po kovos su sunkia liga miręs senatorius Dž. Makeinas buvo išskirtinė asmenybė, drąsus karys ir išmintingas politikas. Jo gyvenimas ir politinė veikla yra įkvepiantis tarnystės savo šaliai, nenusilenkimo galios ir valdžios diktatūrai, drąsos ir tikėjimo universaliosiomis vertybėmis ir idealais pavyzdys. Jo politinis indėlis į Baltijos šalių išsilaisvinimą iš sovietinės diktatūros ir saugumą yra išskirtinis, o nuopelnai Lietuvai plačiai pripažinti ir įvertinti ne vienu Lietuvos valstybiniu apdovanojimu“, – kreipimesi pažymi G. Landsbergis.

Asmens stažui prilyginti karių savanorių laiką, išbūtą Savanoriškoje krašto apsaugos tarnyboje laikotarpiu nuo 1990 kovo 11 d. iki 1993 m. rugsėjo 1 d. Seimo narys Laurynas Kasčiūnas kreipėsi į Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją bei Krašto apsaugos ministeriją, prašydamas pateikti išaiškinimą, ar karių savanorių laikas, išbūtą Savanoriškoje krašto apsaugos tarnyboje (SKAT) (įskaitant ir tuos, kurie nebuvo sudarę darbo sutarties su tuometiniu Krašto apsaugos departamentu), galėtų būti įskaitomas į pensijų socialinio draudimo stažą, ar asmenų, iki 1990 m. kovo 11 d. atlikusių būtinąją karinę tarnybą sovietinėje armijoje, bet vėliau, nuo 1991 m. sausio 17 d. iki 1993 m. rugsėjo 1 d. (t. y. kai iš Lietuvos dar nebuvo išvesta sovietinė armija), prisijungusių prie SKAT, laikas, išbūtą SKAT, taip pat galėtų būti įskaitomas į pensijų socialinio draudimo stažą.

„Sunkiausiu Lietuvai metu tarnybą SKAT žmonės pasirinko vedini patriotizmo. Dauguma jų aukojo viską, net šeimas, savo kuklias santaupas ar sveikatą. Jie buvo pasiryžę ginti Tėvynę bet kokia kaina ir neprašydami jokio atlygio. Kiekvienas jų, stodamas prieš nepalyginamai geriau ginkluotą agresorių, labai aiškiai suvokė grėsmę. Todėl šie žmonės nusipelnė deramo valstybės dėmesio ir jų indėlis į šalies nepriklausomybės įtvirtinimą turi būti vertinamas. Į stažą yra įskaičiuojamas dvejų metų priverstinės tarnybos Sovietų Sąjungai periodas, o tarnyba SKAT sistemoje neįskaičiuojama ir neįvertinama, tad tampa net mažiau reikšminga nei priverstinė tarnyba SSRS kariuomenėje“, – teigia L. Kasčiūnas.

Pasauliniame prekybos tinkle pardavinėjami marškinėliai su sovietine simbolika. Seimo nariai: Gabrielius Landsbergis, Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė, Rasa Juknevičienė ir Emanuelis Zingeris, kartu su kolegomis parlamentarais ir politikais iš kitų Baltijos šalių: Estijos teisingumo ministru Urmu Reinsalu, Europos Parlamento nariais Sandra Kalniete (Latvija) ir Tunne Kelam (Estija), Estijos dešiniųjų partijos „Isamaa“ pirmininku Helir-Valdor Seeder kreipėsi į prekybos tinklo „Walmart“ aukščiausio lygio vadovus, atkreipdami dėmesį į jų internetinėje parduotuvėje parduodamus marškinėlius su sovietine simbolika.

Kreipimesi išreiškiamas gilus susirūpinimas dėl to, kad komercijos tikslais naudojama sovietinio totalitarinio režimo simbolika, o tai, politikų įsitikinimu, nėra priimtina ir žeidžia gyventojų, patyrusių totalitarizmo represijas, jausmus. „Ištis nuvilnia, kad pasaulinio lygio prekybos tinklas parodė nepagarbą milijonams sovietinio režimo represijas – kankinimus, kalinimus, tremtis – patyrusių žmonių, jų artimiesiems ir palikuonims. Toks lengvabūdiškas sovietinės simbolikos naudojimas komerciniams tikslams negali būti pateisinamas. Platindamas drabužius su totalitarinio režimo simbolika, prekybos tinklas, sąmoningai ar ne, prisideda prie totalitarinio režimo nusikaltimų neigimo“, – pabrėžia Seimo narė R. Morkūnaitė-Mikulėnienė.

Baltijos šalių politikai primena, kad tokios simbolikos naudojimas žeidžia ir gausią Baltijos šalių išeivijos diasporą Jungtinėse Amerikos Valstijose. Estija, Lietuva, Latvija ir daug kitų šalių pusę šimtmečio buvo okupuotos Sovietų Sąjungos su visomis šio režimo žiauriomis pasekmėmis, todėl, kaip ir nacistiniai simboliai, šiandien sovietinė simbolika šiose šalyse yra uždrausta. Kreipimosi autoriai prekybos tinklo atstovus ragina gerbti žmonių teises, nežeisti jų

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETE

Siekia profesinės magistrantūros

Vytauto Didžiojo universitetas ir Kauno technikos kolegija pasirašė bendradarbiavimo sutartį ir žengė dar vieną žingsnį, kad profesinė magistrantūra būtų pasiekama studentams ir verslui.

Teorija – universitetams, praktika – kolegijoms

VDU rektorius prof. Juozas Augutis teigimu, plečiant tarpusavio bendradarbiavimą ir matant aukštojo mokslo sistemoje studentams neparankią spragą, pasirašoma sutartis leis suvienyti abiejų institucijų gerą patirtį ir technologines bazes. Tai studentams suteiks galimybę greičiau ir kokybiškiau įgyti reikalingų žinių šiandieninei darbo rinkai. „Pasirašoma sutartis su Kauno technikos kolegija yra žingsnis bendros profesinio magistro studijų programos link, nes dabartinė sistema neleidžia kolegijoms dirbti magistrantūros studijose. Tai į nepatogią situaciją pastato kolegijos studentus, norinčius tęsti studijas magistrantūroje. Žinoma, yra įvairių išlyginamųjų studijų programų, tačiau jos nėra tinkamai suderintos, studentams dažnai reikia dar metus studijuoti papildomai.

Viena iš pagrindinių mūsų tarpusavio bendradarbiavimo užduočių – suderinti kolegines bakalauro ir universitetines magistro studijų programas, neprarandant nei kokybės, nei tikslų. Tikimės rasti modelį, ku-

Bendradarbiavimo sutartį pasirašo VDU rektorius akad. Juozas Augutis ir KTK direktorius Nerijus Varnas

ris leis kolegijos absolventams tęsti studijas profesinėje magistrantūroje be išlyginamųjų studijų ir kitų trikdžių. Kolegijos studentai daugiau laiko skirtų platesniam išsilavinimui, teoriniams dalykams, o universitetų studentai daugiau gautų praktikos kolegijoje.

Tai būtų labai aukšto lygio programa, labai populiarė ir patogi tiek kolegijų, tiek universitetų studentams“, – galimą modelį pristatė VDU rektorius prof. J. Augutis.

Skirtybėse daugiau sinergijos

Pasak Kauno technikos kolegijos direktoriaus Nerijaus Varno, sutartis su VDU kolegijai ne tik leis siekti profesinės magistrantūros, bet ir sustiprins studijų kokybę, tarpdisciplininius dalykus bei kels kolegijos

mokslininkų ir dėstytojų kvalifikaciją.

„Esame, ko gero, vienintelė valstybinė kolegija, kuri pastaruosius penkerius metus geba didinti stojančiųjų skaičių. Siekiame ne deklaratyvios bendrystės, bet konkrečių sprendimų. Bendradarbiaujant išsikeliamė du svarbiausius tikslus: siekti profesinės magistrantūros studijų, apie kurias kalbėjo VDU rektorius prof. J. Augutis, ir auginti mūsų dėstytojų didaktines kompetencijas.

Ši sutartis padės suvienyti multidisciplininių kolegijos ir universiteto potencialą. KTK yra pramonės kolegija, orientuota atliepti verslo poreikius inžinerinėje kryptyje, o VDU – klasikinė, plataus profilio universitetas, kuris mūsų studentams gali pasiūlyti platų spektrą reikalingų teorinių žinių ir šiandien visiems inžinieriams labai reikalingų socialinių kompetencijų. Bendradarbiaujant skirtingų sričių institucijoms, galima gauti daug daugiau sinergijos ir geresnių rezultatų.

Kaip tik profesinės magistrantūros kontekste atsiveria bendradarbiavimo potencialas. Mes kalbame ne tik apie techninius dalykus, technologinę ir inžinerinę kryptį. Pavyzdžiui, VDU yra stiprus informacinių technologijų srityje, o mūsų bazė – elektronikos. Šiandien yra didelis poreikis specialistų, kurie ne tik geba ir moka programuoti, bet ir išmano „kietuosius“ dalykus, suvokia ir supranta elektronikos įrenginių ir prietaisų struktūrą bei sistemas. Šis bendradarbiavimas kolegijos studentams leis gauti ir gilinti programavimo įgūdžius, tapti universaliais inžinieriais, turinčiais platų požiūrį į vykstančius procesus“, – sako KTK direktorius. ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

jausmų ir nemenkinti žmogiško orumo visame pasaulyje bei nedelsiant pašalinti iš prekybos marškinėlius su sovietine simbolika.

NATO PA prezidentė R. Juknevičienė savo pareigas pradėjo eiti nuo susitikimų Lietuvoje. Rugsėjo 7 d. Vilniuje su šalies Prezidente Dalia Grybauskaitė susitiko ši mėnesį pradėjusi eiti pareigas NATO Parlamentinės Asamblėjos (NATO PA) prezidentė Rasa Juknevičienė ir NATO PA generalinis sekretorius Deividas Hobsas (David Hobbs). Taip pat numatyti susitikimai su Seimo Pirmininku prof. Viktoru Pranckiečiu, krašto apsaugos ministru Raimundu Karobliu. NATO PA paskirtoji prezidentė R. Juknevičienė susitikime su šalies vadove supažindino ją su esminiais savo veiklos Asamblėjoje prioritetais, keliamais tapus šio svarbaus parlamentarų forumo vadove. Viena svarbių NATO PA prezidento funkcijų – parlamentinė diplomatija.

„Esu pasiruošusi atlikti šią funkciją kiek galima naudingiau. Mano prioritetai – Rytų Europos valstybės, su kuriomis NATO sieja glaudį partnerystę ir transatlantinius ryšius. NATO PA yra svarbi institucija, nuosekliai skirianti ypatingą dėmesį Ukrainai ir Gruzijai. 2020 m. Kijeve vyks Asamblėjos pavaros sesija, praėjusiais metais toks renginys buvo surengtas Gruzijoje. Be šių valstybių, galbūt pavyks aplankyti ir Moldovą, Azerbaidžaną, svarbius pokyčius išgyvenančią Armėniją. Norėčiau paskatinti šias valstybes atkakliai diegti demokratines vertybes, šalinėti sovietmečio palikimą ir nebijoti reikalingų reformų. Kitas prioritetas – transatlantiniai ryšys. Tai yra NATO esmė. Būtent todėl planuojami vizitai į Briuselį ir Vašingtoną“, –

teigia R. Juknevičienė.

Prašoma informacijos apie švietimo ir mokslo ministrės vyro dalyvavimą viešuose pirkimuose. Seimo nariai Agnė Bilotaitė ir Edmundas Pupinis kreipėsi į Viešųjų pirkimų tarnybą dėl viešumoje pasirodžiusios informacijos apie UAB „Eco-tour“ dalyvavimą viešuose pirkimuose ir įmonės laimėtus konkursus. Minėti pirkimai sukėlė abejonių dėl galimai neskaidriai vykdytų viešųjų pirkimų konkursų. Pasak A. Bilotaitės, siekiant išgyvendinti korupciją ir nepotizmą, pavyzdį pirmiausia turėtų pademonstruoti Vyriausybės atstovai. „Tačiau realybė, regis, kitokia. Kaip matome iš žiniasklaidoje skelbiamų duomenų, kyla įtarimų, ar viešųjų pirkimų konkursai, kuriuos vykdo Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldžios įstaigos, organizuoti skaidriai“, – sakė Seimo narė. Pasak Seimo Švietimo ir mokslo komiteto nario E. Pupinio, matant, kad švietimo sistemoje padėtis įtempta, mokytojų darbo apmokėjimui trūksta lėšų, būtų nepateisinama ir tiesiog nusikalstama, jei paaiškėtų, kad ministrės sutuoktinis pelnėsi švietimo biudžeto sąskaita. „Ministrė privalo pateikti visus atsakymus į iškilusius klausimus, išsklaidyti kilusias abejones. O mes sieksime, kad visuomenė sužinotų tiesą“, – pabrėžė Seimo narys.

Minėtos įmonės vadovas yra švietimo ir mokslo ministrės Jurgitos Petrauskienės sutuoktinis Evaldas Petrauskas, o jo vadovaujama įmonė dalyvavo viešųjų pirkimų konkursuose, kuriuos įgyvendino Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldžios įstaigos. Įvertinusi šias aplinkybes ir žinomą informaciją, Vyriausioji tarnybinės etikos komisija pradėjo tyrimą dėl švietimo ir mokslo ministrės nedeklaruotų vyro įmonės laimėtų viešųjų pirkimų. ■

Vygaudas Ušackas paskelbė apie dalyvavimą Lietuvos Prezidento rinkimuose

Vygaudas Ušackas (tribūnoje) kreipiasi į susirinkusius. Raimundo Kaminsko nuotr.

Rugsėjo 5 d. Kauno technologijos universiteto Europos instituto vadovas ambasadorius Vygaudas Ušackas Kaune prie Vyties – „Laisvės kario“ pamin-

klo paskelbė apie savo sprendimą dalyvauti Lietuvos Prezidento rinkimuose. Lietuvos sąjūdžio Kauno tarybos informacinio biuro pranešimas

Lietuvos ir Lenkijos švietimo ministrių susitikime – dėmesys profesiniam mokymui ir tautinių mažumų švietimui

Lietuvos švietimo ir mokslo ministrė Jurgita Petrauskienė ministerijoje neseniai įvykusiame susitikime su Lenkijos švietimo ministre Ana Zalevska (Anna Zalewska) aptarė tautinių mažumų švietimą abiejose šalyse. Pasikeista ir profesinio mokymo patirtimi. Lenkijos delegaciją domino Lietuvos patirtis, iš esmės pertvarkant profesinio mokymo sritį, nes kaimyninėje šalyje taip pat planuojami šios sistemos pokyčiai.

Susitikime pabrėžtas tikslas, kad abiejų šalių tautinių mažumų mokyklų mokiniai vienodai gerai mokėtų valstybinę ir gimtąją kalbas. Lietuvos ir Lenkijos ministrės patvirtino siekį, kad bendra švietimo ekspertų grupė iki metų pabaigos pateiktų siūlymus, kaip sudaryti tautinių mažumų mokyklų mokiniams kuo geresnes sąlygas įgyti kokybišką išsilavinimą. „Sutarėme sudaryti

bendrą ekspertų grupę, kuri analizuos visus iššūkius, priežastis, kurios lemia pasiekimų skirtumus, kokie yra iššūkiai kalbant tiek apie ugdymo priemones, vadovėlius, tiek apie ugdymo programas, mokytojų kompetenciją. Išanalizavę šiuos iššūkius, pateiksime premjerams iki metų pabaigos konkrečias priemones“, – sakė ministrė J. Petrauskienė.

Ministrė A. Zalevska, kaip vieną iš kalbos stiprinimo mokymo priemonių Lenkijoje, paminėjo lenkų kalbos mokymą tautinių mažumų darželiuose. Lietuvoje taip pat siekiama intensyviai lietuvių kalbos ugdymą švietimo įstaigose tautinių mažumų kalbomis. „Jau būtinai sudaryti visas galimybes įgyti laikmečio iššūkius atitinkantį išsilavinimą – tiek lenkų kilmės mokiniams, gyvenantiems Lietuvoje, tiek lietuviams, gyvenantiems Lenkijoje“, – sakė ministrė A. Zalevska.

Lietuvoje veikia 77 mokyklos, kuriose lenkų mokomąja kalba 2017–2018 m. m. mokėsi 11,2 tūkst. mokinių. Lenkijoje veikia 4 lietuviškos mokyklos, kuriose mokosi per 400 mokinių.

Lenkijos švietimo ministrė domėjosi Lietuvos patirtimi, pertvarkant profesinį mokymą. Lietuva šiuo metu pertvarko profesinio mokymo sistemą, stiprindama sąveiką tarp mokymo ir darbo rinkos. Keičiamas profesinio įstaigų valdymas, įtraukiant į dalininkus verslo atstovus. Siekiant užtikrinti efektyvų finansavimo panaudojimą, pereinama prie modulinio mokymo, kuris leis profesines mokyklas pasirinkusiems asmenims kiek galima greičiau įsidarbinti ir adaptuotis darbo vietoje. Siekiant užtikrinti racionalų išteklių panaudojimą ir darbdavių lūkesčius atitinkantį darbuotojų

rengimą, pertvarkomas profesinio mokymo įstaigų tinklas.

Lenkijoje taip pat vyksta profesinio mokymo reformos darbai. Profesinio mokymo reformos tikslas – išnaudoti jaunų žmonių potencialą ir paskatinti juos rinktis profesines mokyklas, kaip patrauklų ugdymo kelią ir asmeninio tobulėjimo galimybę. Lenkija planuoja atidaryti dviejų lygių profesines mokyklas ir atkurti technikumas, kuriuose mokymas truktų 5 metus. Šių mokyklų veiklos pagrindas – artimas bendradarbiavimas su darbdaviais.

Abiejų šalių profesinės mokyklos skatinamos aktyviai naudotis tarptautinių mainų programomis ir keičiantis gerąja patirtimi reformuojant profesinį mokymą. *Parengta pagal Švietimo ir mokslo ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimą* ■

MOKSLAS – VALSTYBĖS STRATEGIJAI

Atnaujintas Lietuvos teritorijos geoido modelis – 2020 metais

Viena iš Nacionalinės žemės tarnybos (NŽT) veiklos sričių yra geodezijos darbų organizavimas ir užtikrinimas. Nacionalinėje žemės tarnyboje veikia Geodezijos ir nekilnojamojo turto kadastro skyrius, kuriame dirba patyrę geodezijos studijas baigę specialistai. Visi jie įneša svarų indelį į šios srities vystymą. „Vadovaujantis Valstybinio geodezinio pagrindo tvarkymo ir krašto kartografavimo 2018–2020 metų programa, NŽT pavesta plėtoti valstybinį geodezinį pagrindą. Tai ypač svarbu navigacijos, karo topografijos, geologijos, metrologijos ir kitose šalies ūkio, mokslo ir technikos srityse. Kad viskas gerai funkcionuotų, būtina tikslinti geodezinį pagrindą, jo parametrus bei tikslinti paties geoido parametrus“, – teigia NŽT direktorius Laimonas Čiakas.

Geoidas (gr. geo – žemė + gr. eidos – pavidalas) yra geriausiai Žemės formą atspindintis paviršius, einantis per aukščių sistemos pradinį tašką. Geoido paviršius yra artimas vidutiniam jūrų ir vandenynų vandens paviršiui. Taigi jo pavidalas geriausiai

atspindi Žemės formą, jei menamai pratęsiame geoido paviršius ties vandenynais ir per sausumos teritorijas. Praktikoje naudojamas geoidui labai artimas kūnas – kvazigeoidas, nuo kurio paviršiaus atskaičiuojami normaliniai aukščiai.

Normalinių aukščių sistema taikoma daugelyje Europos Sąjungos valstybių, taip pat ir Lietuvoje. Ji įteisinta 2014 m. Lietuvos Vyriausybės nutarimu ir įsigaliojo nuo 2016 m. Bendros Europos valstybių aukščių sistemos pradinis taškas yra Normaam Amsterdam Peil (NAP), įrengtas Nyderlandų sostinėje Amsterdame.

Pirmą kartą Lietuvos teritorijos kvazigeoido modelį Valstybinės geodezijos tarnybos (dabar – Nacionalinė žemės tarnyba) užsakymu 1994–1998 m. sudarė Vilniaus Gedimino technikos universiteto Geodezijos ir kadastro katedros bei Geodezijos instituto mokslininkai. Tada sukurto kvazigeoido modelio tikslumas buvo 8 cm. Jį patikslinus 2015 m., nustatytas 3 cm tikslumas, t. y. tokiu tikslumu dabar galima nustatyti kvazigeoido atstumus nuo priimto Žemės

elipsoido paviršiaus. Kvazigeoido modelis dengia teritoriją, esančią tarp 53° 57' šiaurės platumos ir 20° 27' rytų ilgumos. Norintys gali jo matematinį pavidalą pagal keletą duomenų formatų atsisiųsti iš Lietuvos erdvinės informacijos portalo (geportal.lt).

Šiuo metu tiek Lietuvos geodezinių koordinacijų (LKS94), tiek normalinių aukščių sistema (LAS07) yra bendros su Europos žemyno geodezinių koordinacijų (ETRS89) ir aukščių sistemomis (EVS2007). Tai ypač svarbu vystant bendrus infrastruktūrinius projektus su artimiausiomis kaimyninėmis valstybėmis.

Šiaurės šalių geodezijos komisija iškėlė uždavinį parengti Šiaurės šalių ir Baltijos valstybių kvazigeoido modelį, kurio tikslumas būtų 5 mm lygumose ir 10 mm – kalnuotose vietovėse. Lietuvoje numatyta patikslinti du rinkinius, pirma, gravimetrinių duomenų rinkinį, atliekant Lietuvos teritorijos sunkio lauko nevienalytiškumo tyrimus, antra – aukščių pagrindo duomenų rinkinį, geodeziniais matavimais patikslinant Lietuvos valstybinio vertikali-

liojo tinklo gruntinių punktų elipsoidinius aukščius.

NŽT skelbtą atvirą konkursą geoido modelio tikslinimui reikalingiems sunkio lauko nevienalytiškumo tyrimams atlikti laimėjo ilgametę tokių darbų patirtį turintys Vilniaus Gedimino technikos universiteto Geodezijos ir kadastro katedros bei Geodezijos instituto mokslininkai. Kadangi darbų apimtys yra didelės, dalį geodezinių ir gravimetrinių matavimų, vadovaujant vyresniems kolegoms, atlieka Geodezijos ir kadastro katedros studentai, studijuojantys pagal geodezijos (bakalauro lygmens) bei geodezijos ir kartografijos (magistro lygmens) studijų kryptis. Jauniesiems kolegoms tai yra tikrai neįkainojama praktika ir patirtis dirbti su pačiais moderniausiais prietaisais – santykiniais gravimetrais ir GNPS imtuvais.

„Visus reikalingus geodezinius darbus numatoma baigti 2019 m., o 2020 m. sudaryti naują patikslintą Lietuvos teritorijos geoido modelį“, – pabrėžė NŽT direktorius Laimonas Čiakas. *Parengta pagal Žemės ūkio ministerijos pranešimą* ■

APMĄSTYMAI NAUJŪJŲ MOKSLO METŲ PRADŽIOS PROGA

Kam dirba ugdymo sistema: oligarchams ar Lietuvai?

Prof. dr. Gediminas Navaitis

Atėjo Rugsėjo pirmoji. Valdžios žmonės sveikino mokinius ir mokytojus, studentus ir dėstytojus, kartodami, kad švietimas – labai, labai svarbus. Jais turėtume patikėti, nes švietimo sistema pradėta reformuoti, dar net neatkūrus valstybės. Per tris dešimtmečius tikrai buvo galima daug nuveikti. Juolab kad, pasiginčydami

dėl detalių – „terbelių“ klasei ar mokiniui, universitetų skaičiaus, politikai, o neretai ir verslininkai, neblogai sutarė dėl reformų ar bent dėl uždaromų universitetų pastatų. Aišku, švietimo politikai, kaip ir kiti politikai, kartais pameluodavo, kartais jiems nesisekdavo, tačiau daugmaž vieningai siekdami kažkokio tikslo, prie jo tikrai artėjo. Todėl ir tiktų nors kartą jų „laimėjimus“ pripažinti ir aptarti, kas pasiekta.

Dera pastebėti, kad atskiri pedagogai ne visada pritarė tokiai švietimo politikai, ne kartą bandė sukurti sąlygas ugdyti kūrybingas, laisvas, laimingesnes asmenybes. Tačiau visa švietimo sistema visada vykdė ir vykdė valdančiųjų užsakymą, pagal jų interesus bandė konstruoti ateities visuomenę. Neretai ugdytojams tenka apsimitinėti, kad užsakymas lemia ugdymo tikslą. Antai sovietinė švietimo sistema tvirtino ugdanti

žmogiškumą, bet sėkmingai vykdė tikrąjį, neskeliamą užsakymą ir parengė milijonus skundikų bei konclagerių prižiūrėtojų.

Šiandien apie Lietuvos švietimo sistemos tikslus taip pat sakoma daug graudulingai gerų žodžių, bet vis mažiau slepiama ugdymo esmė vis daugiau atitinka valstybę užvaldžiusios oligarchijos, didžiųjų korporacijų interesus. Todėl ši sistema ugdo:

Kam dirba ugdymo sistema: oligarchams ar Lietuvai?

■ Atkelta iš 5 p.

- atgyvenusios ekonomikos dalyvių, gebantį agresyviai konkuruoti (žeminti kitus ir tyčiotis iš jų);
- lojalų korporacijai (didesnė dalis Lietuvos abiturientų nesieja savęs su Tėvyne, viliasi daryti karjerą užsienyje ir vis prasčiau moka lietuvių kalbą, vis menčiau išmano Lietuvos istoriją);
- godų vartotoją (nuo paauglystės žinantį, kad svajonių svajonė – naujausio modelio išmanusis telefonas, o jo neturintys yra nevykėliai).

Oligarchijai, didžiosioms korporacijoms parankus ir skirtingas regionų išsivystymo lygis, leidžiantis naudotis mažiau išsivysčiusių teritorijų ištekliais. Todėl Lietuvai primetamas XIX a. ekonomiką atitinkantis gamybos būdas, kai šimtas juodadarbių, kontroliuojamų dešimties technikų, įgyvendina vieno inžinieriaus sumanymą. Suprantama, kad tokia gamybai nereikia didesnio turinčių universitetinį išsilavinimą žmonių skaičiaus. Tačiau XXI a. perspektyvi gamyba remiasi kitokiu dirbančiųjų pasiskirstymu. Šiandien modernioje šalyje šimtas inžinierių, padedami dešimties technikų ir vieno kito įvairiapusių profesinių gebėjimų darbuotojo, įgyvendina konkurencingų produktų gamybą ar paslaugų teikimą.

Regis, modernios ekonomikos modelio niekas nebando atmesti, tačiau Lietuvos universitetai, galintys parengti išsilavinusius specialistus, korporacijų interesams atstovaujančioje žiniasklaidoje vis niekinami, o žemesnį išsilavinimą teikiančios mokymo institucijos – šlovinamos. Jos ir vis geriau finansuojamos. Tuo pat metu protų (medikų, mokslininkų ir kt.) nutekėjimas iš mažiau pajėgių šalių, taigi ir iš Lietuvos, tapo dar vienu jų „pagalbos“ labiau išsivysčiusiems ekonomikoms veiksmu. O klausiantis, kaip „prasti“ universitetai parengia pasaulinėje rinkoje paklausius specialistus, nedelsiant išjuokiamas.

Atgyvenusiai ugdymo sistemai nereikalingi ir nacionalinius interesus atitinkantys moksliniai tyrimai. Todėl vykdam mokslines ekspertizes, pirmenybė teikiama užsienio specialistams. Mokslininkų ir universitetų dėstytojų, ypač dirbančių lituanistikos ir Lietuvos istorijos srityse, atlyginimai sparčiai artėja prie „Maxima“ kasininkės atlyginimų, bet jie gali užsidirbti, jei darbuosis užsienio reikmėms skirtuose projektuose ar skelbs straipsnius moksliniuose žurnaluose užsienio kalba, kurie bus vertinami labiau, nei tas pat tekstas, paskelbtas lietuvių kalba.

Esminė švietimo sistemos problema – orientavimas į vis mažiau efektyvią gamybą, besiremiančią neribojama gamtos išteklių eksploatacija ir finansinio kapitalo kaupimu.

Šios sistemos neatitiktis gerovę kuriančiai politikai tapo ypač aiškus, nes XXI a. pagrindiniu ekonomikos klestėjimo postūmiu tampa žinios ir socialiniai įgūdžiai, žmones siejančios vertybės, jų tarpusavio santykių kokybė, kuri nedera su oligarchijai mielos neribotos konkurencijos ir vartotojiškumo ugdymu. Patikimas ir aiškus visuomenės turtėjimo kelias, visų nurodytų švietimo sistemos pamatinių trūkumų įveikimas vargiai įmanomas, nekeičiant sistemos tikslo, o tik apsiribojant dalinėmis jos reformomis.

Tai nėra priekaištas mokytojams ir dėstytojams, tai – jiems primestos užduoties konstatavimas. Lietuvos politikai vis dar svaičioja apie nevaldomą rinką, vis dar skelbia XIX a. idėjas ir kuria užpraėjusio amžiaus poreikius atitinkančią švietimo sistemą. Jie apsimeta negirdėję apie žiniomis ir socialiniu kapitalu paremtą laimės ekonomiką. Įsiteikindami oligarchams, jie „negirdi“, kad, norint išeiti iš akligatvio, kuriame atsidūrė Lietuva, būtina moderni ekonomika, kurios svarbiausias išteklius yra laimingi, kūrybingi, gebantys bendradarbiauti žmonės.

Ekonominė ir socialinė raida arba priverčia atskiras šalis, atskiras bendruomenes persitvarkyti, arba jos ima sparčiai degraduoti ir galiausiai jų elitus, saugojęs savo intelektualines privilegijas, žlunga. Lietuvos piliečiai šią tiesą suvokia daug geriau, nei

apmokami švietimo strategai. Pastarieji gali skirti kelis šimtus milijonų ydingos sistemos pagražinimui, nelaimingų vaikų gelbėjimui, bet neskirs keliolikos tūkstančių sužinoti, kur ir kiek yra laimingų vaikų. Nes tokia statistika neišvengiamai priverstų aiškintis, kas daroma, kad jų būtų daugiau. Jie gali vis reguliuoti teoremų, kurias turi išmokti moksleivis, skaičių, tačiau nieko nedarys, kad švietimo sistema ugdytų gerai iširtas laimingo žmogaus savybes.

O piliečiai vis labiau domisi psichologinės savireguliacijos, psichohigienos, autotreningo, jogos, meditavimo, įvairių psichologinių savęs pažinimo būdų, bendravimo tobulinimo mokymais. Tai patvirtina tokių žinių ir įgūdžių poreikį, tačiau jį tenkina tik neformalusis ugdymas. Formalusis ugdymas – mokyklos, kolegijos, universitetai – šio poreikio tarsi nepastebi. Tai taip pat atspindi švietimo sistemos padėtį. Neatsiribodama nuo XIX a. rinkos ekonomikos tikslų, nepersiorientuodama į laimės ekonomikos tikslus, ji vis mažiau ir mažiau atitinka tiek ugdomųjų asmeninius, tiek bendrus visuomenės poreikius. Kelias iš šios padėties aiškus – atsisakyti atgyvenų, svarbiausiu ugdymo tikslu pripažinti laimingo žmogaus ugdymą. Deja, klausimas, kada Lietuvos švietimo sistema išdrįs šiuo keliu žengti, kol kas lieka be atsakymo. ■

AKTUALIJOS

Milijoninės investicijos lankytioms vietoms, kurių darbo laikas – ribotas

Algis Strelčiūnas

Vasara – kelionių, parkų, muziejų ir kitų lankytinų vietų pažinimo metas. Kasmet mūsų šalį aplanko vis daugiau svečių iš užsienio. O ir patys lietuviai dažnai renkasi ne šiltuosius kraštus, o savo gimtinę. Juolab kad Lietuvoje veikti tikrai yra ką: trisdešimt penki parkai, šimtai muziejų ir kitų lankytinų vietų, kurias gyventojai mielai lanko. Tiesa, anaipol ne visi parkai ar muziejai pasiruošę priimti gyventojus savaitgaliais, nors dar visai neseniai parkų ir lankytinų teritorijų atnaujinimui bei pritaikymui lankyti iš Europos struktūrinių fondų buvo skiriama daugiau nei 385 tūkst. eurų 2014–2020 metams.

Nacionaliniai ir regioniniai parkai laukia lankytojų visada, išskyrus... savaitgalius

Lietuvoje yra penki nacionaliniai ir tris-

dešimt regioninių parkų, muziejų gerokai daugiau nei šimtas. Ką jau kalbėti apie kitas lankytinas vietas, kurių Lietuvoje tikrai labai daug. Savaitgaliai visoms šioms lankytioms vietoms yra aktyviausi – gyventojai šiomis dienomis aktyviausiai juda iš vieno parko ar muziejaus į kitą. Tačiau ne visos kultūrinio paveldo vietos laukia gyventojų savaitgaliais. Pavyzdžiui, Lietuvos nacionaliniai parkai turizmo sezono metu nedirba sekmadieniais, o ne turizmo sezono metu – ir šeštadieniais. Taigi, nespėję aplankyti nacionalinių parkų vasarą, rudenį tą galės padaryti darbo dienomis.

Aukštaitijos nacionalinis parkas, garšėjantis ypač švariais ežerais, piliakalniais, etnografiniais kaimais, kalvotomis vietovėmis, miškų gausa ir gamtos harmonija, ištisuos metus dirba vienodu grafiku: darbo dienomis gyventojų laukia nuo 8 iki 17 val., o savaitgaliais nedirba. Priešingai nei Aukštaitijos, didžiausia Lietuvos saugoma teritorija – Dzūkijos nacionalinis parkas priima lankytojus ir šeštadieniais, tačiau tik iki 15:45 val. Kalbant apie regioninius parkus, iš trisdešimties Lietuvoje esančių regioninių parkų savaitgaliais visu grafiku dirba vos keli. Kiti regioniniai parkai dirba tik darbo dienomis ir dažnas jų – iki 17 ar 18 val. Tad gyventojams, panorusiems pabėgti į gamtą ir susipažinti su saugomomis Lietuvos teritorijomis, nelieka kitos išeities, kaip tik planuoti išvykas į nacionalinius bei regioninius parkus darbo dienomis arba šeštadieniais. Pastarąją dieną derėtų supla-

nuoti laiką taip, kad suspėtumėte parkus aplankyti iki maždaug 17 val. Štai tik vienas pavyzdys: Krekenavos regioninio parko lankytojų centro darbo laikas (gegužės–rugsėjo mėnesiais): pirmadieniais–ketvirtadieniais – 8.00–17.00 val., penktadieniais – 8.00–15.45, šeštadieniais – 10.00–18.00 val. (nuo gegužės 1 d. iki rugsėjo 30 d.).

Lietuvos muziejai nedirba sekmadieniais

Nė vienas populiarus sostinės muziejus nedirba sekmadieniais. Energetikos ir technikos muziejus, Lietuvos pinigų muziejus, Saugomų teritorijų nacionalinis lankytojų centras ir Bažnytinio paveldo muziejus lankytojų laukia darbo dienomis bei šeštadieniais iki maždaug 18 val. Analogiška situacija ir Kaune – dažniausiai lankomi Vaikų literatūros ir Lietuvos aviacijos muziejai lankytojus priima darbo dienomis ir šeštadienį iki ankstauro vakaro. O norint aplankyti Atominio bunkerio muziejų, dar reikia ir išankstinio susitarimo. Pajūrio krašte situacija ta pati – nei Pilies, Kalvystės, Mažosios Lietuvos istorijos muziejai, nei Skulptūros parkas nepriima lankytojų sekmadieniais. Analogišką situaciją galima pamatyti ir Šiaulių, Panevėžio bei Anykščių apskrityse – dažniausiai lankomi ir populiariausi muziejai priima gyventojams nepatogiu darbo laiku. Pavyzdžiui, Linų muziejus Panevėžio rajone vasarą šeštadieniais dirbo tik iki 14 val.

Linų muziejaus darbo laikas

Milijoninės investicijos ir ribotas darbo laikas

Dar 2016 m. aplinkos ministras pasirašė įsakymą, pagal kurį iš Europos Sąjungos (ES) struktūrinių fondų galima gauti paramą saugomų teritorijų ir valstybinės reikšmės parkams tvarkyti. Projektų finansavimo sąlygų apraše numatyta ES lėšas skirti šioms veikloms: saugomų teritorijų, įskaitant kultūros ir gamtos paveldo vertybes, tvarkymui, pritaikymui lankyti ir gamtosauginiam švietimui; saugomų teritorijų rinkodaros plėtrai;

■ Nukelta į 7 p.

Išrinktas naujasis KTU rektorius

Išrinktasis KTU rektorius prof. Eugenijus Valatka

Liepos 13 d. į uždarą posėdį susirinkusi Kauno technologijos universiteto taryba slaptu balsavimu išrinko naująjį KTU vadovą. Vienos pirmaujančių Lietuvos ir Baltijos regiono technologinių aukštųjų mokyklų rektoriumi tapo to paties universiteto Cheminės technologijos fakulteto dekanas, profesorius, chemijos inžinerijos mokslų daktaras Eugenijus Valatka. Naujasis rektorius pradėjo darbą 2018 m. rugpjūčio 10 d.

Rektorių universiteto taryba renka ir skiria viešo konkurso būdu. Su išrinktu vadovu sudaroma penkerių metų darbo sutartis. Dėl KTU rektoriaus posto varžėsi 11 kandidatų iš Lietuvos ir užsienio. „Tai yra labai tvirtas tarybos sprendimas. Pasitikime Eugenijumi Valatka – universitetui reikia išlaikyti gerųjų pokyčių kryptį, kuria dabar žengia universitetas. Akademines bendruomenės telkimas ir universiteto strategijos įgyvendinimas – vieni pagrindinių jam keliamų tikslų. Vienas pirmųjų rektoriaus darbų – komandos suformavimas. Tikime,

kad naujos komandos ir naujo rektoriaus bendras darbas KTU padarys dar tarptautiškesniu, atviresniu, modernesniu universitetu, kuris ir toliau lyderiaus ne tik tarp Lietuvos, bet ir Europos universitetų.

Labai džiaugiamės, kad rinkimuose dalyvavo tiek daug stiprių kandidatų – dėkojame jiems už dalyvavimą ir parodytą norą į priekį vesti vieną geriausių technologinių universitetų Baltijos šalyse“, – sakė KTU tarybos pirmininkas, „Maxima grupės“ generalinis direktorius ir valdybos pirmininkas Dalius Misiūnas.

„Tai yra labai didelė garbė, tačiau kartu ir labai didelė atsakomybė, vedant vieną geriausių universitetų į priekį. Dėkoju už pasitikėjimą Tarybai ir visai KTU bendruomenei“, – sakė E. Valatka.

Naujoji KTU rektoriaus komanda

Rugsėjo 3 d. darbą pradėjo KTU naujoji rektoriaus prof. Eugenijaus Valatkos komanda – **mokslo ir inovacijų** bei **studijų** prorektorai. Juos, rektoriaus teikimu, rugpjūčio 31 d. paskyrė universiteto taryba. Į mokslo ir inovacijų prorektorius E. Valatka teikė Tarptautinės doktorantūros mokyklos vadovo, Elektros ir elektronikos fakulteto docento **Leono Balaševičiaus**, į studijų prorektorius – Informatikos fakulteto Studijų prodekaną docento **Jono Čeponio** kandidatūras.

KTU rektorius pabrėžė, kad savo komandoje jis norėjo matyti KTU bendruomenės atstovus. „Viena iš mano pamatinių idėjų yra bendruomenės telkimas, bendruomeniško stiprinimas, tad į rinkimus ėjau su nuostata, kad į tokias atsakingas pareigas ieškosiu vidinės bendruomenės žmonių. Rinkausi žmones, kurie panašiai įsivaizduotų strategijos įgyvendinimą. Juk mūsų visų pagrindinė užduotis yra vystyti universitetą, turime apsisibrėžę aiškius kiekybinius, kokybinius

rodiklius, kurių siekiame. Tikiu, kad su šia komanda galėsime įgyvendinti užsibrėžtus tikslus“, – sakė E. Valatka.

Išrinkti mokslo ir inovacijų bei studijų prorektorai tikina, kad naujos pareigos pirmiausia yra didelė atsakomybė ir nauji išbandymai. „Svarbiausia, kad mūsų ir rektoriaus vizija, kaip turi atrodyti studijos, sutampa. Tai – kokybiškos, mokslu grįstos studijos. Diskutuojant apie viziją ir strategiją, nebuvo nė vieno prieštaringo klausimo, tad darbas su tokia komanda, tikiu, bus labai produktyvus“, – įsitikinęs naujasis studijų prorektorius Jonas Čeponis. Pasak jo, vienas didžiausių laukiančių iššūkių – skirtingų interesų derinimas, nes universitetas vykdo įvairių sričių studijas, o kiekviena jų reikalauja individualaus požiūrio: „Turime priimti universiteto mastu apibendrinančius, skirtingus lūkesčius atitinkančius sprendimus, kad išliktume konkurencingi ne tik Lietuvoje, bet ir pritrauktume užsienio studentus. Studijų srityje iniciatyvų yra daug, bet pirmiausia reikia išklausti ir įvertinti akademinės

bendruomenės lūkesčius. Visada pasisakau už akademinę laisvę, kad suvaržymų būtų kuo mažiau. Turi būti suteikta pakankamai laisvės rezultatams pasiekti įvairiais būdais.“

Mokslo ir inovacijų prorektorius Leonas Balaševičius pabrėžia bendradarbiavimo su įvairiomis institucijomis, aukštosiomis mokyklomis ir tarptautinėmis organizacijomis svarbą: „Norime, kad kiekvienas mokslininkas rastų tiek sau, tiek KTU naudingą vietą ir galimybių realizuoti savo idėjas.“ Svarstydami apie ateities planus, prorektorai tikina, kad pirmiausia reikia įvertinti esamą situaciją, o tik tada galvoti apie galimus pokyčius. „Moksle turime eiti evoliuciniu, o ne revoliuciniu keliu. Žinoma, taktiniai sprendimai gali keistis priklausomai nuo situacijos. Mes turėsime reaguoti ir atsižvelgti į aplinkoje vykstančius pokyčius. Šį mėnesį vyksta palyginamasis mokslo veiklos vertinimas, vėliau paaiškės šio vertinimo rezultatai, nuo kurių labai priklausys ir finansavimas universitetui“, – sako L. Balaševičius. *Parengta pagal KTU pranešimą*

KTU rektoriaus komanda: prof. Eugenijus Valatka, doc. Jonas Čeponis, doc. Leonas Balaševičius. KTU nuotr.

Milijoninės investicijos lankytojioms vietoms, kurių darbo laikas – ribotas

■ Atkelta iš 6 p.

valstybinės reikšmės parkų tvarkymui. Šiuos projektus įgyvendinsiančioms savivaldybėms ir Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai numatoma skirti iki 45,6 mln. eurų ES struktūrinių fondų lėšų ir 7,3 mln. eurų iš valstybės biudžeto.

Tiek nacionalinių, tiek regioninių parkų paskirtis – išsaugoti gamtiniu ir kultūriniu požiūriu vertingus kraštovaizdžio kompleksus ir objektus, atkurti sunaikintus ir pažeistus gamtinius, kultūrinius kompleksus bei objektus, plėtoti mokslinius tyrimus, propaguoti Lietuvos ir jos regionų tradicinę gyvenseną bei skatinti turizmą. Tikrai turime, kuo didžiuotis – saugomos teritorijos mūsų šalyje užima apie 15 proc. visos krašto teritorijos. Taigi savo tautiečiams ir Lietuvos svečiams galime pasiūlyti patrauklų ekologinį turizmą, kuris daugelyje pasaulio valstybių sparčiai populiarėja. Jis labiausiai sietinas su saugomomis teritorijomis – nacionaliniais ir regioniniais parkais. Būtent čia lankytojas gali kvėpuoti švarių oru, mėgautis ramybe, pamatyti gamtos ir kultūros vertybes.

Tačiau savaitgaliais, kai lankytojų skai-

čius didžiausias – daugelis regioninių ir nacionalinių parkų, muziejų nedirba arba dirba sutrumpintu grafiku. Tad kyla klausimas, ar žmogiškųjų išteklių taupymas negadina pačios idėjos? Lėšos, skirtos propaguoti

Lietuvos ir jos regionų tradicinę gyvenseną, yra įsisavintos, tačiau atsakingos institucijos (Aplinkos, Kultūros, Ūkio ministerijos) kol kas neužtikrina lankytojams patogaus ir patrauklaus jų lankymo laiko. Žmogaus

noras pažinti savo kraštą, žinoti jo istoriją ir papročius yra sveikintinas, todėl privalu sudaryti tam patogiausias sąlygas, o ne dirbti taip, kaip patogiau ar pigiau. *Autorius yra Lietuvos Respublikos Seimo narys*

Atnaujinti lankytojų centrai

Kaip susijusios fizika ir filosofija?

Prof. habil. dr. Jonas Grigas

Nors kai kurie garsūs pasaulio fizikai niekina filosofiją, ji visada turėjo ir turi daugiau įtakos fizikai, nei manoma. Kalbėsime nebūtinai apie lietuvių filosofus. Vienas fiziko Stiveno Vainbergo knygos „Dreams of a Final Theory“ (Naujausios teorijos vizijos; 1994) skyrius pavadintas „Prieš filosofiją“. S. Vainbergas iškalbingai įrodinėja, kad filosofija yra daugiau griaučianti, nei naudinga fizikai, ir fizikams reikėtų išsilaisvinti nuo jos. Britų fizikas Stivenas Hokingas knygoje „The Grand Design“ (Didysis projektas; 2012) rašo, kad „filosofija yra mirusi“, kadangi didieji klausimai, kuriais turėtų diskutuoti filosofai, yra fizikų rankose. Amerikiečių fizikas ir kosmologas Nilas de Grase Taisonas viešai tvirtina, kad „kai mes sužinome ką apie besiplečiančią visatą, <...> apie kvantinę fiziką, kiekviena iš šių sričių yra taip toli nuo to, ką gali išmąstyti fotelyje sėdėdama visa filosofų bendruomenė <...>, todėl ji tapo atgyvenusi“. Tačiau reikėtų pradžiai, kad gera filosofija visada vaidino esminį vaidmenį mokslo, ypač fizikos, raidoje ir panašu, kad taip bus ir toliau.

Tai nuo Atėnų klestėjimo laikų besitęsiančios diskusijos. Tuo metu auksinis graikų jaunimas buvo lavinamas Izokrato ir Platono mokyklose. Pirmoji, tarsi dabartinė kolegija, siūlė aukšto lygio praktinį mokymą, reikalingą jaunuoliams tapti politikais, teisėjais, advokatais, architektais ir pan. Platono mokykloje, tarsi dabartiniame universitete, buvo diskutuojami bendrieji klausimai apie visa ko pagrindus: kas yra teisingumas, kokie turi būti geriausi įstatymai, kas yra grožis, iš ko susideda medžiaga. Tai buvo filosofiniai klausimai.

Izokratas kritikavo Platono mokymą, sakydamas, kad tie, kurie filosofuoja, bet nieko nedaro praktiškai, yra daug blogesni už tuos, kurie nežino filosofijos, bet turi konkrečios mokslo srities žinių. Todėl mokslui filosofija yra visiškai nenaudinga. Platono mokinys Aristotelis gynė savo mokytojo filosofiją, sakydamas, kad teorija yra naudinga praktikai. Per du tūkstantmečius pasitvirtino, kad filosofijos įtaka mokslui yra didžiulė.

Ta įtaka akivaizdi nuo astronomijos iki fizikos. Senovės astronomija – viskas, ką žinome apie Žemę, kad ji apvali, jos dydį, Mėnulio ir Saulės dydį, atstumus iki jų, planetų judėjimą danguje ir pagrindus, nuo kurių moderni astronomija ir fizika atsirado – yra tiesioginis filosofijos palikuonis. Po šimtmečių Galilėjus ir Niutonas padarė svarbius atradimus, tačiau jie rėmėsi ankstesnėmis žiniomis. Jie jas praplėtė, naujai interpretavo ir suformulavo. Galilėjaus darbas būtų neįsivaizduojamas be Aristotelio fizikos. Niutonas atvirai pripažino esąs dėkingas senovės filosofijai, ypač Demokritui, už idėjas, kurios kilo iš filosofinių samprotavimų, tokias kaip tuščios erdvės idėja, atomizmas ir natūralus tiesiaiegis judėjimas. Jo samprotavimai apie erdvę ir laiką remiasi Dekarto mintimis.

Ir XX a. filosofija lėmė didžiausius fizikos atradimus. Kvantinė fizika prasidėjo nuo Haizenbergo intuicijos, paremtos stipria pozityvia filosofine atmosfera, kurioje jis buvo. Panašiai aiškiai filosofinis požiūris maitino

Einšteino reliatyvumo teorijos kūrimą. Einšteinas taip pat labai aiškiai pripažino esąs dėkingas Macho, Leibnico, Šopenhauerio ir Poankarės filosofiniams argumentams.

Kodėl filosofija daro įtaką mokslui? Kadangi filosofija pateikia metodus naujoms perspektyvoms ir kritiniam mąstymui. Filosofai turi priemonių ir gebėjimų, kurių reikia fizikai: abstrakčią analizę, atidumą dviprasmybei, posakių tikslumą, sugebėjimą pamatyti spragas standartiniuose argumentuose, sugalvoti radikalai naujas perspektyvas, atpažinti konceptualiai silpnas mintis ir suieškoti alternatyvius konceptualius aiškinimus. Geriausiai apie tai pasakė Einšteinas („The Collected Papers of Albert Einstein“ (Alberto Einšteino rinkiniai raštai; 1986): „Istorinio ir filosofinio fono žinojimas suteikia nepriklausomybę nuo savo kartos išankstinio nusistatymo, nuo kurio kenčia daugelis mokslininkų. Ši filosofinių išvalgų sukurta nepriklausomybė yra skirtingumo tarp specialisto ir tikrojo tiesos ieškotojo ženklas.“ Nors mes skaitome, ką didieji mokslininkai sako apie filosofijos nenaudingumą, tokie fizikai, kaip Haizenbergas, Šriodingeris, Boras ir Einšteinas, turi priešingą nuomonę nei Hokingas ir Vainbergas.

Iš Aristotelio mokymų išplaukia ir kitas argumentas filosofijos naudai: tie, kurie neigia filosofijos naudingumą, kuria filosofiją. Hokingas ir Vainbergas gavo svarbių mokslinių rezultatų. Jie kūrė mokslą. Rašydami, kad „filosofija yra bevėrtė“ arba „filosofija yra mirusi“, jie nekūrė fizikos. Jie apmąstė geriausius mokslo kūrimo būdus. Tai mokslo metodologija: pagrindinis mokslo filosofijos dalykas yra paklausti, kaip mokslas daromas ir kaip jis turėtų būti daromas, kad būtų efektyvesnis.

Mokslininkai turi savo metodologiją, Hokingas ir Vainbergas turėjo savąias. Jie išreiškė tam tikras idėjas apie mokslo metodologiją. Ar tai amžinoji tiesa, kaip mokslas visada veikė ir turėtų veikti? Ar tai geriausias mokslo supratimas, kurį šiandien turime? Ne. Tos idėjos atėjo iš loginio pozityvizmo.

Skelbdami filosofijos bevertiškumą, Hokingas, Vainbergas ir kiti „anti-filosofiniai“ mokslininkai faktiškai atiduoda pagarbą mokslo filosofams, kuriuos jie skaitė arba kurių idėjas jie absorbavo iš jų aplinkos.

Niutonas, Maksvelas, Bolcmanas, Darvinas, Lavoazje (Lavoisier) ir daug kitų geriausių mokslininkų naudojo skirtingas metodologijas ir pasiekė puikių rezultatų. Kita vertus, mokslo filosofija labai patobulėjo, mokslas yra turtingesnis ir subtilesnis, nei manė šie mąstytojai. Hokingo ir Vainbergo klaida yra taikyti atskirą, istoriškai apribotą, ribotą mokslo supratimą amžinai mokslo logikai. Dabartinis mokslas su akivaizdžia ir neprieštaringa metodologija nebuvo toks nuo Beikono laikų iki gravitacinių bangų aptikimo, visada nebuvo visiškai aišku, ką ir kaip turėtume daryti, kurdami mokslą.

Mokslas iš naujo apibrėžė savo supratimą kartu su tikslais, metodais ir tyrimų priemonėmis. Imkime keletą pavyzdžių iš fizikos ir astronomijos. Nuo Ptolemėjaus sėkmingų teorijų, astronomijos tikslas buvo rasti teisingą apskritimų kombinaciją dangaus kūnų judėjimui apie Žemę aprašyti. Priešingai nei tikėtasi, pasirodė, kad pati Žemė yra vienas iš besisukančių dangaus kūnų. Po Koperniko tikslas buvo rasti teisingą judančių sferų kombinaciją, kuri atitiktų planetų judėjimą apie Saulę. Pasirodė, kad elipsinės trajektorijos geriau aprašo dangaus kūnų judėjimą nei apskritimai.

Po Niutono atradė, kad fizikos tikslas buvo rasti kūnus veikiančias jėgas. Tačiau paaiškėjo, kad pasaulį galima geriau aprašyti dinaminiais laukais nei jėgomis. Po Faradėjaus ir Maksvelo tapo aišku, kad fizika turi rasti judėjimo erdvėje dėsnius kintant laikui. Priešingai nei manyta, pasirodė, kad erdvė ir laikas yra dinaminiai. Po Einšteino tapo aišku, kad fizika turi ieškoti tik deterministinių Gamtos dėsnų. Bet kartu paaiškėjo, kad mes geriausiai atveju galime rasti tik tikimybinus dėsnius. Ir taip toliau. (Pabaiga – kitame numeryje)

Istorinių pastatų renovacija: kodėl tai svarbu ir kokie didžiausi išbandymai laukia?

Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečio proga dažniau prisimenamos istorinės asmenybės, įvykiai ir paveldo objektai. Daug dėmesio tenka ir istoriniams, dar tarpukariu ar net anksčiau statytiems pastatams, ir jų pritaikymui šių dienų poreikiams. Kas verslininkus skatina investuoti į senų pastatų atnaujinimą, kai neretai naują pastatą pastatyti yra kur kas pigiau, nei rekonstruoti seną? Kokie didžiausi pavojai iškyla tokiems pastatams?

Pasak Kauno technologijos universiteto Statybos ir architektūros fakulteto (KTU SAF) mokslininkų, didžiausius galvos skausmus kelia nesuvaldyti oro srautai, kurie gali ne tik sugadinti istorines vertybes, bet ir sukelti negalavimus jose dirbančiam ar gyvenančiam žmogui.

Atgaivinti ryžtasi ne kiekvienas

„Kiekviena šalis, miestas ar bendruomenė turi stengtis išsaugoti istoriją įveiklindama ar suteikdama „antrą kvėpavimą“ vietoms, kurios yra unikalios. Visos iniciatyvos, skirtos paveldo pastatams išsaugoti, investavimas į jas yra pilietiškumo požymis. Atnaujinant paveldo pastatus, sukuriama pridėtinė vertė ir jie išsaugomi ateinančioms kartoms“, – tikina KTU SAF fakulteto mokslininkė dr. Lina Šeduikytė. Pasak jos, galima išskirti tokius pavyzdžius, kaip dabartinį Kauno valstybinės filharmonijos pastatą, kuris originaliai buvo pradėtas statyti kaip Teisingumo ir Seimo rūmai 1925 m. Dabar jis pritaikytas koncertams.

Istorinių pastatų renovacija: kodėl tai svarbu ir kokie didžiausi išbandymai laukia?

Dr. Lina Šeduikytė

žmonių, kurie mato prasmę investuoti į paveldo pastatus. Panašiai kaip ir senovinių automobilių kolekcionavimas: ne kiekvienas iš mūsų dega aistra juos pirkti, atkurti ir naudoti. Visgi juos pritaikyti šiuolaikiniams poreikiams, išlaikant dvasią, yra brangiau, nei nusipirkti naują modelį.“

Anot Būsto energijos taupymo agentūros (BETA), norint gauti 30 proc. paramą daugiabučio namo renovacijai, kuris priskirtas prie kultūros paveldo objektų, po renovacijos reikia pasiekti 25 proc. energijos sutaupymą, kai eiliniam daugiabučiui reikia pasiekti 40 proc. ribą. Tačiau, norint tai pasiekti, kyla tam tikrų iššūkių, nes paveldui priskirtuose pastatuose dažnai reikia restauruoti jau esamus langus, duris, o ne keisti juos į naujus, efektyvesnius. Ne visada galimas ir paprasčiausias sprendimas – šiltinti sienas.

Ruošiantis rekonstrukcijai ar renovacijai, reikia pagalvoti apie energijos sąnaudų ir taršos mažinimą, oro cirkuliacijos gerinimą, drėgmės reguliavimą. Suderinti visus šiuos elementus padeda kompleksiniai sprendimai ir naujosios technologijos. Pavyzdžiui, drėgmę garinantys „šiltieji tinkai“ ar rekupektorai, padedantys užtikrinti oro judėjimą ir vėdinimą. Sumažinti energijos sąnaudas, nekeičiant pastato išvaizdos, padeda geoterminis šildymas.

Iššūkis projektuotojams: oro, drėgmės ir energijos suderinimas

Priklausomai nuo pastato statuso ir vertingųjų savybių, tiek savininkai, tiek ir projekto vykdytojai susiduria su sunkumais, kaip rekonstruoti paveldo objektą, neprarandant vertingųjų savybių, nepažeidžiant paveldo reikalavimų ir užtikrinant, kad pastatas tenkins šiuolaikinius poreikius komforto ir funkcionalumo atžvilgiu. „Kiekvienos renovacijos metu šalia vertingųjų savybių išsaugojimo vis daugiau mąstoma apie energijos sąnaudų mažinimą ir komforto užtikrinimą. Europos mastu istoriniai pastatai sudaro apie 25 proc. visų pastatų,

tačiau juos rekonstruojant taip pat reikėtų pritaikyti prisidedant prie bendro tikslo siekimo – anglies dioksido mažinimo“, – sako L. Šeduikytė.

Sienų konstrukcijos taip pat daro įtaką kritiniams parametrams. Pavyzdžiui, medinės konstrukcijos geriausiai sugeria drėgmę, reaguoja į staigius lauko ir patalpos temperatūrų skirtumus, nesulaiko šilumos sienose. Mūrinės konstrukcijos – tvirtesnės, sandaresnės ir pro jas sunkiau skverbiasi oras.

Ruošiantis rekonstrukcijai ar renovacijai, reikia pagalvoti apie energijos sąnaudų ir taršos mažinimą, oro cirkuliacijos gerinimą, drėgmės reguliavimą. Suderinti visus šiuos elementus padeda kompleksiniai sprendimai ir naujosios technologijos. Pavyzdžiui, drėgmę garinantys „šiltieji tinkai“ ar rekupektorai, padedantys užtikrinti oro judėjimą ir vėdinimą. Sumažinti energijos sąnaudas, nekeičiant pastato išvaizdos, padeda geoterminis šildymas.

Blogai suvaldyti oro srautai kelia pavojų paveldui ir sveikatai

Mokslininkai perspėja, kad rekonstruojamuose istoriniuose pastatuose, kuriuose vertybė yra ne tik sienos, labiausiai atsižvelgiama į meno dirbinių, freskų ir kitų vertybės statusą turinčių objektų išsaugojimą. Jiems turi būti skiriamas ne mažesnis dėmesys nei žmogaus komforto užtikrinimui. KTU SAF mokslininkų kartu su Darnių ir energetiškai efektyvių pastatų studijų programos magistrantais atlikti tyrimai parodė,

kad, jei šildymo sistemos veikia nepastoviai, atsiranda dideli drėgmės kiekio svyravimai, pvz., bažnyčiose, ypač medinėse.

„Veikiant šildymo sistemai, temperatūra pakils, o drėgmė kris. Tačiau, jei ji veikia nepastoviai, šie temperatūros ir drėgmės šuoliai kenks“, – tikina L. Šeduikytė. Pasak jos, tirtu atveju tai kenkė paveikslams, vargonams ar kitoms bažnyčioje saugomoms relikvijoms. Būtent dėl šildymo sistemų nepastovaus darbo patalpoje patamsėja paviršiai, susidaro drėgmės perteklius ant sienų, teršalai nusėda ant paviršių.

Magistrantų tyrimai, atlikti tarpukario pastatų biurų tipo patalpose, parodė, kad šaltuoju metų laikotarpiu juose esanti temperatūra tenkino reikalavimus, tačiau santykinis drėgnis buvo mažesnis nei ribinis. Kita identifikuota problema – neužtikrinamas tinkamas natūralus vėdinimas, dėl kurio trūkumo gali atsirasti su pastatu susijusių sveikatos nusiskundimų (galvos skausmai, akių ir odos sausumas, niežėjimas), kitaip žinomų kaip sergančio pastato sindromas, kurie dingsta žmogui palikus pastatą.

„Norėdami viso to išvengti, turime tenkinti paveldo pastatų išsaugojimui keliamus reikalavimus, prisidėti prie bendrų Europos ir pasaulinių tikslų dėl CO2 mažinimo, kartu užtikrinti, kad tokiuose pastatuose dirbantys ar gyvenantys žmonės jaustųsi komfortiškai. Turime mąstyti ir dirbti pagal tvarumo principus, tenkinant dabartinius visuomenės poreikius, nemažinti galimybių ateities kartoms pažinti kiekvienos šalies ar regiono istoriją ir kartu tenkinti savuosius poreikius“, – pastebi KTU mokslininkė. ■

XVI a. statytas pasiturinčio miestiečio namas Kauno senamiestyje dabar rekonstruotas ir jame veikia viešbutis. Dar vienas puikus pavyzdys – kaip istorinis, savo pirminės funkcijos nebevykdantis pastatas nurodoma Panemunės pilis, įkurta 1604 m. „Šiuo metu, jau po rekonstrukcijos, pilyje savo veiklas vykdo akademinės ir vietinės bendruomenės. Taip pat veikia viešbutis ir restoranas“, – sako L. Šeduikytė.

Tiesa, kaip tikina statybos įmonės, užsimančios senų pastatų rekonstrukcija, vadovas Virginijus Rabačius, tokiems projektams ryžtasi ne visi verslininkai, nors valstybė ir savivaldybės finansiškai skatina tai daryti: „Sakyčiau, kad yra tam tikra kategorija

ISTORIJOS IR KULTŪROS RENGINIAI

Filmo „Dangus lageryje“ premjera Vilniuje

Dr. Raimundas Kaminskas

Rugpjūčio 21 d. Vilniuje, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos salėje įvyko filmo „Dangus lageryje“ apie vienuolę Nijolę Sadūnaitę premjera. Renginiui vadovavo Adolfo Damašio demokratijos studijų centro vadovas Vidmantas Valiušaitis, dalyvavo Nijolė Sadūnaitė ir italų kalbos vertėja Kristina Čiginskienė. Tiesa, premjera šio filmo demonstravimą galima vadinti tik santykinai, nes tikroji premjera jau įvyko prieš metus Italijoje, Pezaro mieste.

Filmo siužetas – paprastas: Milano universiteto III kurso istorikas rašo kursinį darbą, kuriame bando įminti N. Sadūnaitės dvasinės stiprybės mįslę, todėl atskrenda į Vilnių. Čia jį pasitinka Vilniaus universiteto I kurso filologė, kuri ir supažindina su Nijole. Jaunuoliui N. Sadūnaitė atskleidžia KGB pragarą fenomeną.

„Dangus lageryje“ – švietėjiškas filmas, skirtas jaunosios kartos ugdymui, pristatantis disidentę N. Sadūnaitę ir jos vertybes, Lietuvos okupaciją ir rezistenciją. Šiame pu-

siaiu vaidybiniame, pusiau dokumentiniame filme vaidina neprofesionalūs aktoriai, o ryškiausiai čia matoma ir pati Nijolė.

Ačiū italų autoriams už filme parodytą pagarbą lietuvių antisovietiniam pasipriešinimui ir jo didvyriams. N. Sadūnaitės paveikslas „Dangus lageryje“ įkūnija visą nepaklupdytą Lietuvos Katalikų Bažnyčią – komunistinei prievartai nepasidavusius vyskupus Vincentą Sladkevičių ir Julijoną Steponavičių, jų įpėdinius vyskupus Sigitą Tamkevičių, Joną Kaunecką, Joną Borutą, KGB nužudytus kunigus Juozą Zdebskį ir Bronių Laurinavičių, nepalaužiamą monsinjorą Alfonsą Svarinską ir visus kitus „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ bendradarbius.

Sovietmečiu Romos katalikų bažnyčia Lietuvoje buvo vienintelė nepriklausoma institucija, ne tik ginanti tikinčiųjų teises, bet ir kovojanti už laisvą Lietuvą, laisvą žodį ir spaudą. Ačiū šio renginio iniciatoriams, organizatoriams už puikų šio filmo pristatymą. Linkėčiau, kad panašūs pristatymai įvyktų jaunimo visuomeninių organizacijų erdvėse ir visose Lietuvos mokyklose. *Autorius yra Lietuvos sąjūdžio Kauno tarybos pirmininkas* ■

Kadras iš filmo: „Dėstytojas man pasakė, kad ji vis dar gyva...“

NAUJOS KNYGOS

Medicinos fakultetas pristato knygą, skirtą prof. Gintautui Česniui atminti

Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas rekomenduoja susipažinti su ilgai laukta knyga „Tarnauta mokslui ir gimtajam kraštui. Mediką antropologą profesorius Gintautą Česnį prisimenant“, skirta pagerbti iškilų gydytoją, dėstytoją, mokslininką, dekaną ir visuomenininką. Knygos sudarytojas – G. Česnio brolis profesorius Antanas Česnys. Knygą išleido „Diemedžio“ leidykla. Dabartinio dekaną prof. Algirdo Utkaus iniciatyva knygos leidybą parėmė VU Medicinos fakultetas.

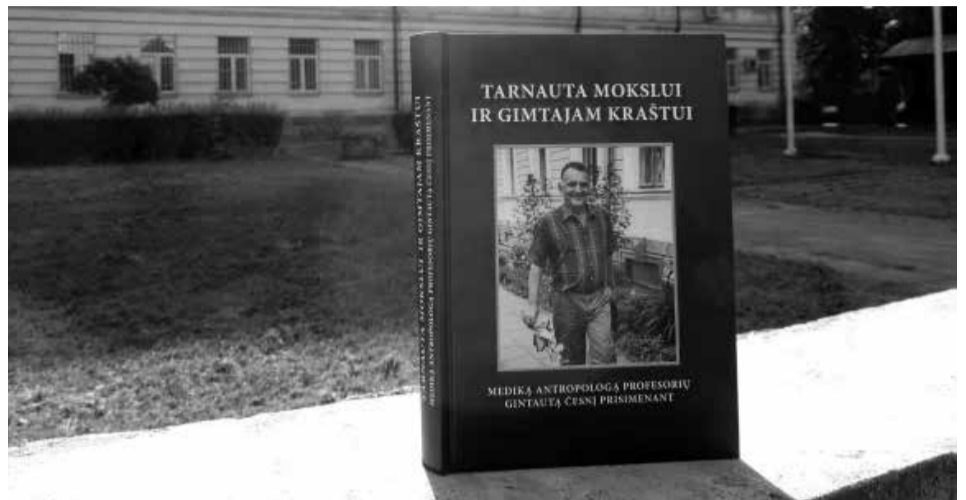
„Vartau dar spaustuvės dažais kvepiančią „Diemedžio“ leidyklos išleistą knygą, skirtą mokslininkui, pedagogui, visuomenininkui profesorius Gintautui Česniui. Tariau nuoširdžiai ačiū knygos sudarytojui prof. Antanui Česniui ir visiems apžvalginį straipsnių autoriams. Manau, kad šis leidinys yra pati gražiausia dovana medikų ir visai akademinėi bendruomenei, minint Lietuvos valstybingumo atkūrimo šimtmetį“, – savo „Facebook“ paskyroje rašo prof. A. Utkus.

Ši knyga – tai profesoriaus bendradarbių,

studentų, mokslo draugų, giminių ir bičiulių prisiminimų, apimančių ne tik jo brandos laikotarpį, bet ir vaikystės, paauglystės, mokslo ir studijų metus, rinkinys. Knygoje savo atsiminimais apie profesorius dalijasi Medicinos fakulteto bendruomenės nariai: prof. Zita Aušrelė Kučinskienė, prof. Janina Tutkuvienė, prof. Vaidutis Kučinskas, prof. Kęstutis Vitkus, prof. Irena Balčiūnienė, doc. Dalia Triponienė, prof. Giedrius Uždavins ir kt.

Įvadą leidiniui parašė prof. A. Utkus. „Medicinos fakultetas G. Česniui buvo ne tik darbo vieta, bet ir antrieji namai: čia jis GYVENO – dėstė, kūrė, vadovavo, bendravo, atiduodamas visą save. Čia buvo jo gyvenimo pradžia ir pabaiga“, – rašo dekanas. Publikuotuose rašiniuose išryškėja neeilinė G. Česnio, kaip plačios erudicijos mokslininko, piliečio ir patrioto, daug jėgų skyrusio gimtajam kraštui, asmenybė.

Knygoje taip pat pateikiama keletas įdomių ir vertingų profesoriaus rašinių ir pasisakymų. Tarp jų paminėtini tekstai, kuriuose apžvelgiamos nepelnytai primirštos arba

Profesoriui Gintautui Česniui skirtos knygos viršelis. Gabrielės Budnikaitės nuotr.

visai nežinomos mūsų tautos iškilų žmonių veiklos sritys, dalijamasi prisiminimais apie pasaulinio garso lietuvių kilmės mokslininkę M. Gimbutienę, išpūdziais, patirtais ieškant Sibiro tremtinių. Dėmesio verti ir

mokslo populiarinimo rašiniai apie lietuvių antropologinį tipą, žmonių rases, senuosius Vilniaus gyventojus.

Parengta pagal „Vilniaus universiteto naujienas“

Knygos „JAV lietuvių darbai Lietuvai 1918–2018 metais“ sutiktuvės Kaune

Autorius įrašo autografą skaitytojui

„Draugo“ fondo pirmininkė Marija Remienė

Knygos sutiktuvė pradžia

Dr. Raimundas Kaminskas

Maironio lietuvių literatūros muziejuje įvyko „Draugo“ fondo (JAV) išleistas Juozo Skiriaus knygos „JAV lietuvių darbai Lietuvai 1918–2018 metais“ sutiktuvės. Renginyje dalyvavo

„Draugo“ fondo pirmininkė, leidinio iniciatorė ir leidybos vadovė Marija Remienė (JAV), knygos autorius prof. Juozas Skirius, dr. Ramūnas Kondratas, LR užsienio reikalų ministerijos Užsienio lietuvių departamento direktorius Marijus Gudynas. Renginio vedėja – muziejaus direktorė poetė Aldona Ruseckaitė.

Spaudos bendradarbio pažymėjimas, išduotas Stasiui Ignatavičiui, pasirašytas „Draugo“ dienraščio redaktorės Danutės Bindokienės. Raimundo Kaminsko nuotr.

KVIETIMAI Į MOKSLO RENGINIUS

Kvietimas į Lietuvos sociologų konferenciją

10-oji nacionalinė Lietuvos sociologų konferencija kviečia visus sociologus ir jiems simpatizuojančius šių metų spalio 12–13 d. susitikti Klaipėdoje. Tai puiki galimybė pristatyti jūsų vykdomus tyrimus, nuveiktus darbus, įžvalgas ir gyvai pabendrauti su kolegomis ramioje aplinkoje. Plačiau apie konferenciją: <https://lsdkonferencija2018.wordpress.com/>.

Šių metų konferencijos pavadinimas

„Sociologinio žinojimo autoritetas“ ragina bandyti suvokti, kodėl šiuolaikinėje visuomenėje sociologija vis dar turėtų išlaikyti išskirtinį statusą. Todėl kviestiniai pranešėjai – gerai žinomi ir įdomūs sociologai Robert Evans (Cardiffo universitetas) ir Filip Vostal (Čekijos mokslų akademija) – pasidalinis mintimis, kaip kintanti visuomenė keičia mokslinio žinojimo ir pačios sociologijos statusą. Plačiau apie pranešėjus ir jų praneši-

mus: <https://lsdkonferencija2018.wordpress.com/pranesejai/>

Registruotis galima: <https://lsdkonferencija2018.wordpress.com/registracija/>

Konferencijos mokestis – 15 eurų; doktorantams, studentams, emeritams – 10 eurų. Dalyvio mokesčių moka kiekvienas, ketinantis dalyvauti konferencijoje, nepriklausomai nuo pranešimo bendraautorystės. Į konferencijos dalyvio mokesčių įtrauktas ir Lietuvos

sociologų draugijos nario mokestis.

Lietuvos sociologų draugija ketina užsakyti autobusą, kuris penktadienį (spalio 12 d.) anksti ryte išvyktų iš Vilniaus (užsukant į Kauną) ir šeštadienį (spalio 13 d.) vakare sugrįžtų atgal. Todėl prašome registracijos formoje būtinai pažymėti, kaip ketinate atvykti į konferenciją, kad galima būtų užsakyti tinkamo dydžio autobusą.

Lietuvos sociologų draugija
<http://www.sociology.lt>

LIETUVOS GYDYTOJŲ LEDINĖS AŠAROS TREMTYJE

Prof. Ona Voverienė

*Mes praėjome ugnį ir plieną
Užsigrūdinom tundrų šaly –
Nesutrupint mūs gretų šiandieną
Nesutrypt laisvės žiedo širdį
Česlovas Kavaliauskas*

„Ledinės ašaros“ – tai jau vienuoliktoji rašytojos Elvyros Biliūtės-Aleknavičienės knyga. Prieš ją buvo „Gerumo šviesa“ (1996), „Amžinybės sparnai“ (1997), „Meilės giesmė“ (1999), „Gyvybės lopšys“ (2000), „Tolstantis aidas“ (2001), „Vilties angelas“ (2002), „Pradinės mokyklos mokytojų rengimo bei

Knygos autorė

švietimo raida Lietuvoje“ 1940–1957 m.“ (2004), „Aušros sūnus“ (2006), „Gaivusis šaltinis“ (2007), „Alytaus švietimo arimuose“ (2010) ir dabar ši – vienuoliktoji – „Ledinės ašaros“ (2018). Tai knygos apie Lietuvos šviesuolius – mokytojus ir gydytojus, savo gyvenimo pavyzdžiu įrodžiusius žmogaus dvasios didybę ir gebėjimą net sunkiausiomis gyvenimo sąlygomis išlikti žmogumi, asmenybe, nepalūžti ir nepasiduoti, ištikus negandai. Stipriausi yra tie, kurie, anot genialaus fiziko A. Einšteino, savo gyvenimą orientuoja į tikslą, o ne į daiktus. Lietuviams tokiu tikslu visada buvo jų Tautos ir valstybės laisvė, stipriausiu jausmu – Tėvynės meilė, o aukščiausiu imperatyvu – pareiga ją saugoti ir ginti. Tokie yra visi Elvyros Biliūtės-Aleknavičienės knygų herojai, įkvepiantys ir mokantys.

Naujausioje knygoje autorė liko ištikima šiai temai ir tęsia pasakojimą apie stiprius Lietuvos žmones, kaip rašo buvęs Norilsko sukilimo dalyvis, Norilsko Vytis kun. Česlovas Kavaliauskas, „praėjusius ugnį ir plieną, ir užgrūdintus tundrų šaly“. Šį kartą ne apie

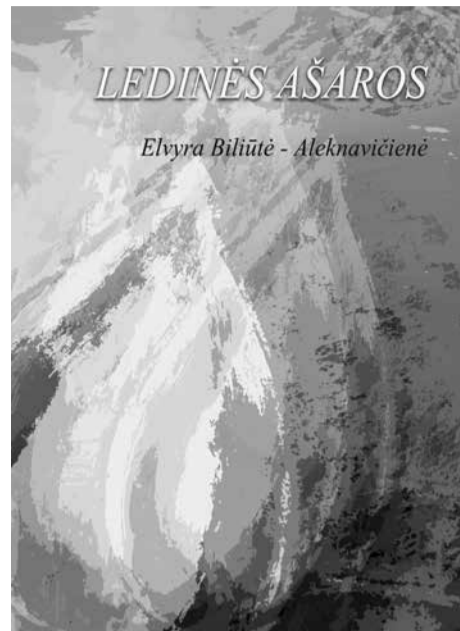
mokytojus, o apie gydytojus, kurie dirbo ar dar tebedirba Alytaus Stasio Kudirkos ligoninėje, pavadintoje jos atkūrėjo vardu. Knyga skirta Lietuvos Respublikos šimtmečio ir šios ligoninės šimtosioms įkūrimo metinėms. Toliau knygoje pateikiama šios ligoninės įkūrimo istorija, pradedant 1918 m., kai buvo atkurta Lietuvos valstybė ir apginta jos nepriklausomybė. Carinės Rusijos okupacijos metais Pontonų kareivinėse veikusi karo ligoninė, atkūrus nepriklausomybę, jau lietuvių valdžios 1918 m. spalio–lapkričio mėnesiais buvo pertvarkyta į Alytaus apskrities ligoninę. Pirmuoju jos vedėju buvo paskirtas gydytojas Benjaminas Petrovas, jo kolegomis tapo Simonas Janavičius ir Vincas Kanauka. Visi gydytojai buvo idealistai ir pasišventėliai Lietuvai bei jos žmonėms. Jie pasiaukojamam darbu siekė kuo greičiau atkurti jauną Lietuvos valstybę. Gydytojų ir jų vadovaujamo kolektyvo pastangomis, finansiškai remiant Lietuvos Vyriausybei, Alytaus apskrities ligoninė 1938 m. įsikėlė į naujas gražias patalpas su 78 lovomis. 1939 m. prie ligoninės buvo atidarytas ir Užkrečiamųjų ligų skyrius su 30 lovų bei patogi, gerai įrengta ligoninės skalbykla. Ligoninės statyboms vadovavo talentingas architektas Stasys Taškūnas.

Neilgai ligoninės personalas ir alytiškiai džiaugėsi naująja ligonine. 1940 m. birželio 15 d. ją okupavus Lietuvą iš Rusijos užplūdusioms bolševikinėms ordoms, pirmomis aukomis tapo Alytaus ligoninės gydytojas Vasilijus Stepanovas, kuris buvo suimtas ir įkalintas Rešiotų mirties lageryje. Vienas šios ligoninės įkūrėjų gydytojas Simonas Janavičius buvo išsiųstas į Šiaurės Pečioros gulago sistemos sunkiųjų darbų kalėjimą, ligoninės statytojas inžinierius architektas Stasys Taškūnas – į Archangelsko srities Jercevo koncentracijos lagerį, kuriame mirė iš bado ir buvo palaidotas masinėje lietuvių politinių kalinių kapavietėje – anglių kasyklos šachtoje. Gydytoja odontologė Eugenija Stepanovienė-Bekker su dviem mažametėmis dukrelėmis buvo ištremta į Altajaus kraštą, iš kur po kelių mėnesių perkelta į Ledinuotojo vandenyno negyvenamą salą Trofimovską prie Laptevų jūros. Ten taip pat buvo ištremtos medicinos seselės Zita Balčiūtė-Didžpetrienė, Anelė Degėsytė-Balčiuvienė ir Klara Tamulionytė-Žemai-

NKVD ir MGB būstinė, kurioje 1946 m. buvo žiauriai nukankinti Juozas Labokas ir Konstantinas Bajerčius

tiėnė su savo tėvų šeimomis. Į kitą to paties vandenyno salą Tit-Arus buvo ištremta ir trylikametė Izabelė Baublytė – būsimoji medicinos seselė Balčiūnienė. Ką joms teko iškentėti negyvenamose salose ant amžinojo ledo įšalo, knygoje „Lietuviai prie Laptevų jūros“ puikiai aprašė taip pat ten buvusi Dalia Grinkevičiūtė. Vienas po kito NKVD suimti ir išsiųsti į Rusijos Sibiro platybių

Knygos viršelis

tremtį, kalėjimus ar lagerius net 32 Alytaus apskrities ligoninės medikai. Iš ištremtųjų prie Laptevų jūros mirė nuo bado, šalčio ar ligų kas antras lietuvis, o iš ten ištremtų politinių kalinių 85 proc. buvo išžudyta ar mirė nuo bado. Išliko tik nedaugelis.

Vokiečių okupacijos metais buvo sušaudyti ligoninės gydytojai Rabinovičiai, vyras ir žmona, Kibarskis, Radžiauskas, Perkulis su šeimomis. Juos okupantai užkasė bendrame kape Vadžgirio miške.

1944 m. prasidėjus antrajai rusų okupacijai Lietuvoje, pradėjo veikti ir NKVD užsuktas žmogžudysčių smagratis – Lietuvos žmonių suėmimai, tardymai, žudymai. Vien tik 1944–1945 m. NKVD suėmė 52 351 Lietuvos gyventoją. Iš jų 402 buvo nužudyti, 5 913 – įkalinta ir išsiųsta į Rusijos kalėjimus. Iki 1958 m. buvo suimti, nuteisti ir išsiųsti į Rusijos kalėjimus ir lagerius 142 575 politiniai kaliniai. Tik 29 726 iš jų grįžo į Lietuvą (žr.: Arvydas Anušauskas. Teroras 1940–1958. – V., 2012).

Lietuvoje tardymo metu Alytaus NKVD būstinėje buvo nužudyti Alytaus tuberkuliozinės ligoninės darbuotojas šviesuolis inteligentas Juozas Labokas ir jau žymus to meto poetas mokytojas Konstantinas Bajerčius. Jų žudikai – sužvėrėję enkavedistai Mykolas Gulbinas ir rusas KGB kapitonas Grigorenka. Apie Mykolo Gulbino kraupias žmogžudystes skaičiau ne vienuose Dzikijos politinių kalinių memuaruose. Galima tik stebėtis, kaip Lietuvos žemėje galėjo gimti toks monstras, lietuvių tautos kraugerys. Kada nors, gal ir Alytuje, atsiras istorikas ar kraštotyrininkas, kuris parašys išsamią Alytaus žmonių ir jo apylinkių tragišką pokario istoriją, įvardins visas raudonojo maro aukas ir jų budelius. Istorija turi būti teisinga, kad nepasikartotų.

Vienas iš pokario Alytaus ligoninės vadovų ir ją atstačiusių buvo gydytojas Stasys Kudirka, kurio vardu ligoninė ir pavadinta. Tai žmogus, nepabijojęs eiti prieš tuometinės komunistinės politikos srovę, nepabūgęs NKVD teroro. Jis priėmė į darbą Alytaus ligoninėje ir jos poliklinikoje iš tremties grįžusius buvusius ir naujus ligoninės darbuotojus, tokius kaip: gydytojas traumatologas-ortopedas Juozas Petruškevičius, buvęs tremtyje Irkutsko srityje, Taljanų miškų ir uolų gyvenvietėje; buvęs politinis kalinys ir Lietuvos partizanas Liudas Mulerskas-Naras

(1923–2000), dirbęs ligoninės Sanitarijos ir epidemiologijos skyriuje; Eugenija Paruškevičiūtė-Šilkūnienė, buvusi Krasnojarsko krašto tremtinė, ligoninėje dirbusi akušere, o vėliau – net vyr. akušere; Boleslovas Miliuskas (1930–2012), buvęs politinis kalinys, kalėjęs Novosibirsko, Gorkio srities, Karagandos ir Krasnojarsko lageriuose, ligoninėje dirbęs chirurgu, vėliau – onkologu; Juozas Kascenskasis (1911–2005), buvęs politinis kalinys Uralo lageriuose, ligoninėje dirbęs gydytojo epidemiologo padėjėju; Kazimieras Gogelis (1906–1997), Archangelsko srities ir Komijos ATSR lagerių politinis kalinys, ligoninėje dirbęs gydytoju pulmonologu; vienas iš ligoninės kūrėjų Simonas Janavičius (1890–1956), buvęs politinis kalinys viename Šiaurės Pečioros gulago sistemos lagerių, ligoninės gydytojas ir aktyvus visuomenės veikėjas; Vasilijus Stepanovas (1885–1966), buvęs šios ligoninės kūrėjas ir jos vedėjas, politinis kalinys, miręs nuo bado Rešiotų lageryje. Izabelė Baublytė-Balčiūnienė (1927–2003), buvusi Tit-Arus salos Laptevų jūroje tremtinė, ligoninėje dirbusi medicinos seselė. Kaip tik čia dirbant išsiskleidė jos, kaip rašytojos ir poetės, talentas. Ji parašė ir išleido savo autobiografinę knygą „Kamčių saloj palaidota jaunystė“ (Alytus, 1994) ir eilėraščių rinkinius „Anglim ant beržo tošies“ (1990) ir „Laukia tėviškė, vartuos parimus“ (1995). Ir taip visi 32 ligoninėje dirbę ar iki šiol dar dirbantys medikai. Kad tai buvo savotiškas to meto Alytaus ligoninės administracijos žygdarbis bendrame okupuotos Lietuvos sugrįžusių politinių kalinių ir tremtinių situacijos kontekste, liudija poetės Izabelės Balčiūnienės širdies rauda, išreikšta eilėmis:

*Mes sugrįžom iš Sibiro toliu,
Iš vergijos juodų sutemų,
Mes lyg paukščiai parskridom Tėvynėn,
Bet neradom jau savo namų.*

Knygoje pateiktos 10 politinių kalinių ir tremtinių, Alytaus Stasio Kudirkos ligoninės medikų biografijos: jau minėtos medicinos seselės Izabelės Baublytės-Balčiūnienės; Zitos Balčiūtės-Didžpetrienės (1934–2011), buvusios Trofimovsko

Alytaus apskrities Stasio Kudirkos ligoninė

tremtinės; Anelės Degėsytės-Balčiuvienės (1914–1978), taip pat buvusios medicinos seselės, ištremtos į negyvenamą Trofimovsko salą; Vidutės Grėbliauskaitės-Vitkauskienės, buvusios Intos tremtinės, dar tebedirbančios ligoninėje vidaus ligų gydytoja; Vyto Jazepčiko, ištremto į Krasnojarsko sritį, Manko rajono Unguto kaimą, tebedirbančio ligoninės Nervų ligų skyriaus vedėju; Boleslovo Miliuskos,

LIETUVOS GYDYTOJŲ LEDINĖS AŠAROS TREMTYJE

■ Atkelta iš 11 p.

Juozo Petruškevičiaus; Elžbietos Skirmutės Šiaulytės-Tarutienės, gydytojos akušerės ginekologės; Klaros Tamulionytės-Žemaitienės, ligoninės medicinos seselės, ir Birutės Zailskaitės-Valiūnienės, gydytojos laborantės, sveikatos statistės, ir Tuberkuliozės ligoninės darbuotojo Juozo Laboko. Kiekvieno mediko biografija pateikta su

didele atjauta buvusių politinių kalinių ir tremtinių dramatiškiems likimams, sušildyta pasididžiavimo jais, kaip stipriomis Lietuvos asmenybėmis, parodoma jų gyvenimo ir kovos už gyvenimą šviesa. Ir jie patys vadinami Šviesa, kuri nušvietė ir knygos autorės gyvenimo kelią, savo oriai, kaip ir dera tikram lietuviui, pakelta ir iškentėta kančia ir herojiškai, nepalūžus ir neabejojant, siekiant savo gyvenimo tikslo, kad savo profesijos ir asmenybės šviesos

būtų kuo naudingesni savo mylimai Tėvynei, savo tautai ir savo Valstybei.

Taigi turime dar vieną rašytojos Elvyros Biliūtės-Aleknavičienės knygą „Ledinės ašaros“, kurią skaitydamos jaunosios lietuvių kartos iš knygos herojų gyvenimo galės mokyti pareigos jausmo Tėvynei, orios ištvermės ištikus negandai, žmogiškumo ir atjautos šalia esančiam silpnesniai bei kryptingo savo tikslo siekimo, tikint, kad žmogus viską gali, jeigu tik deramai organizuoja savo

neišsemiamas žmogiškąsias galimybes, siekiant užsibrėžtų tikslų, kurie kartais atrodo neįmanomi dėl susiklosčiusių aplinkybių. Kartu ši knyga yra liudijimas Lietuvos istorijai apie okupacinio režimo nusikaltimus lietuvių tautai ir Lietuvos valstybei. Linkiu knygai plataus ir greito kelio į Lietuvos, ypač medicinos įstaigų ir mokyklų, bibliotekas, jos skaitytojams – mokyti visada išlikti tvirtais lietuvišiais, žinančiais savo švenčiausias pareigas. ■

PARODOS

Vidmantas Mickevičius – gydytojas, fotografas, radijo mėgėjas

Gydytojo Vidmanto Mickevičiaus (1946–2017) fotografijų paroda Lietuvos medicinos bibliotekoje veiks iki rugsėjo 28 d.

Virginija Mickevičienė

Vidmantas Mickevičius gimė 1946 m. balandžio 18 d. Vilkaviškio rajone. Baigė Vilkaviškio vidurinę mokyklą. Metus mokėsi Kauno politechnikos instituto Radiotechnikos fakultete, tačiau vėliau įstojo į Kauno medicinos institutą. Baigęs medicinos studijas, V. Mickevičius kurį laiką pagal paskyrimą dirbo dėstytoju Šiaulių medicinos mokykloje.

1976 m. pradėjo dirbti Druskininkų ligoninės Neurologijos ir reabilitacijos skyriuje. Nuo 1978 m. dirbo Abromiškių reabilitacijos ligoninėje neurologu, buvo Neurologijos skyriaus vedėjas.

1988 m. pavasarį grįžo gyventi į Vilkaviškį. Beveik trejus metus dirbo rajono centrinėje ligoninėje gyd. neurologu, vyr. gydytojo pavaduotoju medicinai. Čia buvo vienas iš Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Vilkaviškio skyriaus steigėjų ir koordinatorių, aktyviai dalyvavo jo veikloje: leido po grindžio laikraštėlį, rašė tekstus, spausdino, maketavo, iliustravo.

Buvo aktyvus radijo mėgėjas trumpabangininkas. Radijo ryšiu bendraudavo su radijo mėgėjais visame pasaulyje, skleisdamas žinią apie to laikmečio įvykius Lietuvoje. Susisiekdavo ir su žinomu misionieriumi, kunigu ir gydytoju Aleksandru Bendoraičiu, kuris tuo metu gyveno ir dirbo Bolivijoje, Amazonės baseino džiunglėse. Vėliau dalyvavo pirmojoje Lietuvos Raudonojo Kryžiaus ekspedicijoje į Boliviją ir ten sunkiausiomis sąlygomis pasiaukojamai, neatlygintai gydė

ligonius, padėjo statant ligoninę Guayaramerin miestelyje.

Lietuvos elektrinės direktoriaus Prano Noreikos pakviestas, 1991 m. vasarą grįžo į Elektrėnus ir buvo paskirtas Abromiškių reabilitacijos ligoninės vyr. gydytojo pavaduotoju medicinai, vėliau dirbo gyd. neurologu, fizinės medicinos ir reabilitacijos gydytoju. Nuo 1998 m. – VŠĮ Elektrėnų ligoninės vyr. gydytojas. Nuo 2005 m. gegužės iki 2017 m. liepos mėn. – Abromiškių reabilitacijos ligoninės gydytojas neurologas bei fizinės medicinos ir reabilitacijos gydytojas.

Abromiškių reabilitacijos ligoninėje eksponuojami V. Mickevičiaus fotografijos darbai ir dalis senų fotoaparatus kolekcijos. Nuosekliai kolekcionuoti senus fotoaparatus V. Mickevičius pradėjo 2005 m.

1992 m. iš V. Mickevičiaus buvo Saulės gatvėje buvo parodyta pirmoji Elektrėnų televizijos laida. Jis kartu su draugais ir broliu pagamino siūstuvą ir antenas bei transliavo pačių kurtas televizijos laidas. 2010 m. kartu su sūnumi iš Elektrėnų aeroklube ištekintų stūmoklių sukonstravo Stirlingo variklio modelį, konstravo trumpabangius radijo aparatus, kolekcionavo senovinę foto techniką, fotografavo ir rengė kūrybos parodas, rašė straipsnius laikraščiams.

V. Mickevičius buvo ilgametis Lietuvos radijo mėgėjų draugijos narys. Labai mylėdamas savo šalį, įsitraukė į piliakalnių aktyvavimo programą. Aktyvavo per 70 piliakalnių, surinko daugybę diplomų, bendravo radijo ryšiu su daugeliu radijo mėgėjų iš įvairių šalių. Kelionės ir radijo ryšiai iš Lietuvos piliakalnių buvo labai mielas laisvalaikio leidimas.

Dirbo medicinos audito grupėje prie Sveikatos apsaugos ministerijos, aktyviai

dalyvavo diegiant reabilitacijos standartus. 1997–1998 m. dirbo lektoriumi Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Socialinės medicinos centre, dėstė kokybės vadybos pagrindus. 2004–2007 m. – Elektrėnų savivaldybės tarybos narys.

2008 m. išleido fotografijų albumą „Abromiškių aura“, 2009 m. Elektrėnų savivaldybės viešojoje bibliotekoje parengė parodą tokiu pat pavadinimu. Nuo 2005 m. autorinės fotografijų parodos buvo rengtos Abromiškių reabilitacijos ligoninėje, Elektrėnų viešojoje bibliotekoje, Medicinos bibliotekoje, Vilniaus apskrities administracijos pastate, Marijampolės kultūros centre. Parodą „Iš pelytės urvelio“ įsigijo Kaišiadorių miškų urėdija ir naudojo kaip mokomąją priemonę, kaip nereikia elgtis gamtoje.

2011 m. išleido leidinį „Prarastojo judesio kaina, arba pasakojimas apie medicininę reabilitaciją, esant negalei“, o 2012 m. – leidinį „Reabilitacija po insulto“.

2010 m. Apdovanotas Kunigaikščio Gedimino vardo III laipsnio ordinu „Už pasiekimus socialinės infrastruktūros vystymo srityje“. 2012 m. buvo išrinktas 2011 metų Elektrėnų savivaldybės Metų menininku. 2014 m. nominuotas 2013 metų savivaldybės Metų mediku (už reikšmingą aktyvią veiklą

ir nuopelnus Elektrėnų savivaldybei).

Gydytoją Vidmantą Mickevičių bendraamžiai prisimena kaip gerą, protingą, darbštų žmogų ir puikų specialistą. Jis mylėjo šeimą, buvo dėmesingas savo pacientams, gerbė kolegas. Visada domėjosi naujovėmis, stengėsi panaudoti darbe ir pomėgiuose, pasidalinti su bendraminčiais. Labai mylėjo gyvenimą ir Lietuvos gamtą. 2017 m. rugsėjo 9 d., pralaimėjęs kovą su sunkia liga, išėjo amžinybėn, palikdamas mums savo darbus. ■

Klaidos atitaisymas

„Mokslo Lietuvos“ 15-ojo numerio antrajame puslapyje dėl redakcijos darbuotojų kaltės klaidingai užrašytas reportažo pavadinimas. Parašyta: „Susitikimas su Vygaudu

Ušacku: laiminti Lietuvą“. Turi būti: „Susitikimas su Vygaudu Ušacku: laiminti Lietuvą“ (vietoje galininko turi būti vardininko linksnis). Atsiprašome skaitytojų. ■

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2018 m. skyrė 8 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
(Pavadoja Valentas Daniūnas)
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizainerė Giedrė Zaveckienė

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vygintas Gontis, Vilma Gudelytė-Abarienė, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Valė Macijauskienė, Milena Medineckienė, Andrius Pukšas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė.
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com
Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.